

In dit nummer:

**Ook Nederlandse onder-
zeeërs verdwenen.....2**

**Ruiming oorlogswrak-
ken respectloos.....3**

**Het gemaakte
paradijs.....5**

**De Slag bij Vlakke
Hoek.....8**

**Sophiahof – Van Indië
tot nu.....12**

JES nieuws.....21

**Woonhuis Couperus
wordt opgeknapt.....22**

Ebbe op Bali.....23

**Peter Büchel van Steen-
bergen overleden.....26**

Column.....29

Glass & Gamelan.....30

Golfoernooi Melati.....31

Links4u.....32

Demonstratie tifa's maken in MUSEUM SOPHIAHOF

pag. 20

Van de redactie

Opnieuw zijn scheepswrakken verdwenen, dit keer twee onderzeeboten in de wateren van Maleisië. Een nabestaande noemt het respectloos. Dan een onthutsend artikel van onze nieuwe vaste auteur voor NICC Magazine: Jos de Mul, over de 'Disneyficatie' van Bali. Verder een stuk over de laatste grote zeeslag van de Nederlandse Marine, bij Vlakke Hoek (Nieuw-Guinea). Dan 9 pagina's nieuws van Museum Sophiahof. En eindelijk heeft Egypte ingestemd met de renovatie van het woonhuis van Louis Couperus in de Haagse Surinamestraat. Kort na zijn 99^e verjaardag is de laatste overlevende van de atoombom op Nagasaki, Peter Büchel van Steenberghe overleden. De redactie wenst u weer veel leesplezier.

Heeft u zelf een item, waarvan u denkt dat dit onze lezers zal interesseren? NICC Magazine stelt zijn redactionele inhoud met alle plezier voor u open.

Graag willen wij u ook wijzen op de mogelijkheid **NICC Magazine als advertentie medium** te gebruiken. Hierbij een oproep aan alle lezers die eigenaar zijn van een bedrijf of er werkzaam zijn als PR manager om NICC Magazine als mogelijkheid te zien om **uw bedrijf of product onder de aandacht** van nu 9600 abonnees te brengen. Tevens willen wij een beroep doen op uw **waardering** als abonnee voor het zeer vele werk dat wij maandelijks aan NICC Magazine hebben. Houdt u in gedachten dat NICC Magazine geheel GRATIS is, hetgeen echter niet betekent dat wij geen kosten hebben. Juist in deze tijden is

uw betrokkenheid bij NICC Magazine van groot belang en vragen wij u een **VRIJWILLIGE DONATIE**. Wij zullen u daarvoor zeer dankbaar zijn en u zult verzekerd zijn van een blijvende gratis toezending van uw geliefde en gewaardeerde NICC Magazine. Onze volledige bankgegevens zijn: (BIC: RABONL2U)

NL39 RABO 0129 216 836,

t.n.v. **N.I.C.C.** Den Haag NL.

Mogen wij u tenslotte vragen om NICC Magazine zoveel mogelijk bij uw familie, vrienden en kennissen onder de aandacht te brengen? Vraag hen ook gratis abonnee te worden. Wij wensen u weer veel plezier met uw NICC Magazine. En mede dankzij uw donaties en advertenties kan NICC Magazine helemaal GRATIS blijven.

Hans Vogelsang, hoofdredacteur.

Ook gezonken Nederlandse onderzeeërs bij Maleisië verdwenen

De wrakken van twee Nederlandse onderzeeboten die in de Tweede Wereldoorlog zijn vergaan bij Maleisië, zijn verdwenen. Dat heeft minister Bijleveld van Defensie aan de Tweede Kamer geschreven.

Van de onderzeeboot O 16 zijn tijdens een expeditie nog enkele restanten teruggevonden, maar de K XVII is in zijn geheel verdwenen. Slechts een afdruk in de zeebodem duidt erop dat het wrak daar heeft gelegen.

Expeditie

Een speciaal samengesteld team van Nederlandse en Maleisische experts voert de expeditie nu in Maleisië uit en heeft de locaties van de O 16 en de K XVII bezocht. De expeditie vindt plaats in het kader van een recent ondertekende intentieverklaring tussen

Nederland en Maleisië over het maritiem erfgoed.

"Dit bericht raakt ons diep", schrijft de minister. Ze noemt de wraklocaties de laatste rustplaats van de opvarenden die een plek van herinnering vormen.

De tewaterlating van de O 16 (gebouwd bij werf 'De Schelde') in 1936

Herdenking

De nabestaanden van de tientallen omgekomen zeelieden zijn inmiddels op de hoogte gebracht van de verdwijning. Ook is er de

afgelopen week uit respect voor de overlevenden op beide locaties een herdenking gehouden door de leden van de expeditie.

De minister is met Maleisië in gesprek over vervolgstappen.

De onderzeeboten Hr.Ms. K XVII en Hr.Ms. O 16 waren voor de 2^e Wereldoorlog gestationeerd in Nederlands-Indië om het land te verdedigen. In 1941 werden ze onder Brits commando geplaatst met als thuishaven Singapore.

De O 16 wist in de eerste dagen van de oorlog met Japan drie Japanse schepen tot zinken te brengen. Op de terugtocht naar Singapore liep de onderzeeboot, met haar 42 opvarenden, op 15 december 1941 in de Golf van Siam op een Japanse zeemijn. Slechts één opvarende overleefde de explosie. Hij wist na 38 uur zwemmen een eiland te bereiken.

Over de ondergang van de K XVII, die eveneens 41 levens eiste, bestaan meerdere lezingen. De K onderzeeërs behoorden tot de K(oloniën) XIV-klasse, die speciaal waren gebouwd voor dienst in Nederlands-Indische wateren. De officiële versie is dat de onderzeeboot op de terugweg naar Singapore op een Japanse mijn is gelopen, maar een oud-officier van de Britse geheime dienst MI5 verklaarde na de oorlog dat hij de K XVII had opgeblazen omdat de Nederlandse onderzeeër had ontdekt dat er een Japanse oorlogsvloot op weg was naar Pearl Harbor.

Dit nieuws mocht niet bekend worden om er zeker van te zijn dat Amerika zich in de strijd zou mengen nadat het zou zijn aangevallen, wat dan ook gebeurde. Volgens Creighton had hij de K XVII persoonlijk opgeblazen in opdracht van Churchill en Roosevelt en met toestemming van koningin Wilhelmina. Nadat de K XVII was vernietigd, heeft Creighton volgens zijn verklaring de koningin persoonlijk verslag uitgebracht.

Volgens Sir Christopher Creighton, een oud-officier van de Britse geheime dienst (sectie MI-5) is de boot echter door hem opgeblazen om ontdekking van de Japanse aanval op Pearl Harbor te voorkomen. De K XVII zou op 7 december 1941 een vloot van Japanse oorlogsschepen hebben ontdekt, die een zigzagkoers

volgde. Gezagvoerder Besançon constateerde volgens Creighton terecht dat deze koers in rechte lijn 88 graden bedroeg en de oorlogsvloot naar Hawaï en Pearl Harbor zou voeren, achthonderd zeemijl verderop.

De K XVII (gebouwd bij de werf 'Fijenoord') in Den Helder voor de afvaart naar de Oost

In de avond van 7 december 1941 is de K XVII met man en muis in de Stille Oceaan vergaan ten gevolge van sabotage door de Britse geheime dienst, aldus verklaarde Creighton. Dit nieuws moest doelbewust achtergehouden worden, om er zeker van te zijn dat de Amerikanen bij de wereldoorlog betrokken werden. Men achtte het van essentieel belang dat de Nederlanders dit geheim meedroegen in de dood.

Naar aanleiding van Creightons bewering is de zoon van gezagvoerder Besançon op zoek gegaan naar het wrak van de duikboot. Deze werd in 1982 positief geïdentificeerd aan de hand van het stuurwiel. Verder werd een gat in de romp aangetroffen die wees op een aanvaring met een mijn en niet op een explosie van binnenuit. In 1991 kwam Besançon in contact

met de Japanse marineofficier Kitazawa. Deze zou met zijn schip de Tatsumiya Maru enkele dagen ervoor, op 6 december 1941, een mijnenveld in het gebied van de gezonken onderzeeboot hebben gelegd. Echter, omdat zij door een ander Nederlands schip ontdekt waren, zou de Tatsumiya Maru het mijnenveld niet geheel volgens het boekje hebben gelegd. En zo zou de K XVII op een Japanse mijn zijn gelopen.

Later onderzoek van de zoon van gezagvoerder Besançon van de K XVII toonde aan dat er een gat in de romp van het vaartuig zat dat wees op een aanvaring met een mijn. Deze lezing werd later bevestigd door een Japanse marineofficier die met zijn schip een mijnenveld in het gebied had gelegd.

In november 2016 werd van twee andere Nederlandse scheepswrakken bekend dat ze waren verdwenen uit de Javazee in Indonesië. Een derde wrak was grotendeels weg. Het gaat om de schepen Hr.Ms. De Ruyter, Hr.Ms. Java en Hr.Ms. Kortenaer. De schepen vergingen in 1942 tijdens de Slag in de Javazee. Daarbij vonden 915 Nederlandse marinemen, onder wie schout-bij-nacht Karel Doorman, en 259 opvarenden van Indonesische origine een zeemansgraf. Ook Britse scheepswrakken bleken te zijn verdwenen. *Bronnen:* <https://marineschepen.nl/>, *Wikipedia en Java Post*

BORCADEN
BORCA ONLINE

Weimarstraat 39
2562GP Den Haag
0703642806

(advertentie)

Ruiming oorlogswrakken respectloos

Katja (77): "Ligt mijn vader nog rustig op de zeebodem?"

De 77-jarige Katja Boonstra uit Castricum leefde er jarenlang naar toe naar de dag dat de getorpedeerde onderzeeboot van haar vader Willem Blom werd gevonden bij Borneo. In 2011 was het zover, maar nu het ene na het andere oorlogswrak in dit gebied illegaal wordt geruimd, slaat de onzekerheid toe. Is het zeemansgraf van haar vader nog wel ongeschonden?

Katja Boonstra (77) uit Castricum vraagt zich ernstig af of het zeemansgraf van haar vader Willem Blom nog wel ongeschonden is. Foto: © Marco Okhuizen

Zijn portret staat prominent in de huiskamer. Een knappe, jonge man kijkt weg van de camera. Hij is hier net 25 jaar oud. Katja Boonstra heeft hem nooit gekend, maar haar moeder sprak vol liefde over hem. Kort nadat zij zwanger raakte eind 1941, trok officier Willem Blom met 35 collega's ten strijde tegen de Japanners. Hij werkte in de machinekamer van onderzeeboot Hare Majesteit K16.

Ze boekten grote successen. Brachten op 24 december nog een Japans fregat tot zinken in ondiepe wateren. Maar een dag later sloeg het noodlot toe en werden ze zelf getroffen door een Japanse torpedo. De K16 verdween naar de bodem van de

zee, zo'n 60 mijl voor de kust van Borneo. Alle bemanningsleden kwamen om het leven, maar of ze daar nog steeds rusten in hun zeemansgraf is de grote vraag.

Afgelopen weekend bleek dat twee andere Nederlandse onderzeeboten zijn verdwenen die in de Tweede Wereldoorlog voor de kust van Maleisië waren vergaan. Het gaat om de O16 en de K17. Hoogstwaarschijnlijk zijn ze ten prooi gevallen aan de slopershamer van illegale bergers die al jaren in dit gebied actief zijn. Het staal van oorlogswrakken levert al snel een paar miljoen euro op.

Respectloos

Het nieuws van deze verdwenen oorlogswrakken kwam voor Katja Boonstra niet helemaal als een verrassing. In 2013 zag ze al foto's van schepen met grijpers die op de plek van de zeemansgraven staal omhoog haalden.

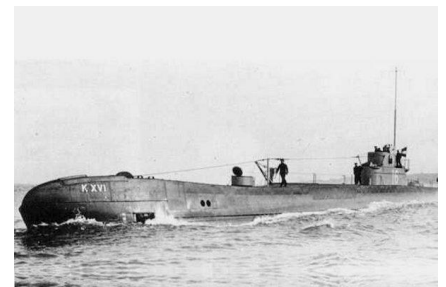
"Het was afgrijselijk om te zien als je bedenkt dat daar mogelijk stoffelijke resten van opvarenden tussen kunnen zitten. De manier waarop dit gebeurt is zo ontzettend respectloos".

Dat nu onomstotelijk vaststaat dat de schepen inderdaad zijn geruimd, maakt de schok er voor Boonstra niet minder om. Te meer omdat het al de tweede keer is. In november 2016 bleken ook drie schepen te zijn geruimd die ten onder waren gegaan tijdens de slag om de Javazee in 1942. Toen was het Theo Doorman, de zoon van zeeheld Karel Doorman, die de onthutsende ontdekking deed. Hij wilde een plaquette plaatsen op een schip als het ultieme eerbetoon aan zijn vader.

Duikbrevet

Boonstra ondernam in 2003 zelf een poging haar vader te vinden. Ze haalde haar duikbrevet en ging op expeditie. "Ik vond dat hij gevonden moest worden. Ik wilde weten wat er precies was gebeurd. Deze mannen mochten niet worden vergeten". Boonstra vond het zeemansgraf van haar vader niet. Vooral door het slechte weer moest ze de zoektocht afbreken. Maar in 2011 kreeg ze plotseling een bericht van Australische duikers. Die hadden de K16 gevonden. Boonstra weet nog hoe blij ze was met dit nieuws.

Een groot deel van haar leven had ze naar deze dag uitgekeken. Dat haar vader ergens op de zeebodem moest rusten, stond vast. Maar waar precies wist tot 2011 niemand. "Ik weet nog dat ik er heel kalm op reageerde. Het was goed zo. Ik wist dat mijn vader ergens op de zeebodem rustte en die bevestiging was er nu".

Onderzeeër K16. Foto: © ADR

Maar het zou haar diep raken als de boot nu weg is door metaaljagers. Een graf hoor je met rust te laten, vindt ze. Al kan ze zich voorstellen dat er redenen zijn om het weg te halen. "Als dat zwaarwegende argumenten zijn, laat het dan op respectvolle wijze gebeuren. En doe het dan op zijn minst in overleg met de nabestaanden. Zodat wij onze

vaders op een waardige wijze kunnen herbegraven”.

Noordzee

Boonstra hoopt dat Nederland na deze grafschendingen nu alles op alles zet om te achterhalen wat er met de andere gezonken onder-

zeeboten is gebeurd. In Aziatische wateren liggen nog de K16, zo hoopt ze, en de O20. Ook ligt er een wrak in de Noordzee, de O22.

Naar de O13 wordt nog altijd gezocht in de Noordzee. Als deze schepen er nog zijn, zou Boonstra het liefst zien dat Nederland zelf

actie onderneemt. Bijvoorbeeld door zelf alle daar eventueel aanwezige lichamen te bergen. (Bron: De Stentor)

zoekt donateurs

Het Indisch Platform behartigt de belangen van de Indische gemeenschap bij de Nederlandse regering
Stichting Het Indisch Platform - Postbus 85564 - 2508 CG Den Haag
Bankrek. nr. **NL84 INGB 0088 3644 67** t.n.v. Indisch Platform

Het gemaakte paradijs

Toerisme heeft in onze onverzagdigbare zoektocht naar de hemel de plaats van de religie ingenomen, betoogde filosoof Ruud Welten laatst in 'De Groene'. De toerist gelooft niet langer in God. Maar blijft toch de hoop op de verlossing koesteren. En net zoals de traditionele gelovige veronderstelt de toerist dat het ware leven elders is, aan gene zijde van het geploeter en de zorgen en verveling van alledag.

Als er één plaats op Aarde aanspraak maakt op de titel 'Toeristenparadijs', dan is het Bali wel, volgens de reisfolders: 'The Last Paradise'. Het heeft de palm-bomenstranden, het tropische klimaat en het vrouwelijke schoon van de Stille Zuidzee eilanden, de oosterse mysteries, de kleurrijke rituelen en de tempelpracht van het Hindoeïstische India, en een natuurschoonheid die kan wedijveren met die van het Amazone gebied.

En dat alles bijeen op een eiland, niet veel groter dan Gelderland en voorzien van alle luxe die je van een tropisch paradijs verwacht.

Uit de niet-aflatende stroom foto-boeken, films, reisgidsen, antropologische studies en romans, die sinds de 'ontdekking' van Bali in het begin van de twintigste eeuw zijn verschenen, doemt het beeld op van een paradijselijke beschaving, waarin iedereen kunstenaar is en in sensuele en spirituele harmonie met elkaar leeft, waarin homoseksualiteit geen taboe is en ze – anders dan in het islamitische Java – niet op een god meer of minder kijken.

Door: Jos de Mul

Sinds onze zoon vijftien jaar geleden naar Bali verhuisde, daar trouwde met een Indonesische en er een bestaan opbouwde in de toeristensector, bezoeken we het eiland bijna jaarlijks. We genieten van de warmte en de keuken, wonen kleurrijke ceremonies bij (de hindoekalender kent meer feestdagen dan dagen in het jaar) vergapen we ons aan de schitterende, door gamelanmuziek begeleide crematies aan zee en rennen met expats en locals mee in *hash runs* door rijstvelden en dorpen. Ook wij hebben ons hart verloren aan Bali. En we zijn de enigen niet. Het dichtbevolkte eiland met ruim 4,2 miljoen inwoners (twee maal zoveel als Gelderland), ontvangt jaarlijks ruim 15 miljoen toeristen, onder wie ruim 200.000 Nederlanders.

Het moderne toerisme

Het moderne toerisme is een merkwaardig fenomeen. Nadat de nomadische mens zich ging vestigen, reisde men duizenden jaren slechts sporadisch, bijna altijd uit noodzaak. Reizen voor het plezier kwam pas in de acht-

tiende eeuw, toen in adellijke kringen de 'grand tour' in zwang kwam, een rondreis langs de hoogtepunten van de Europese cultuur. In de negentiende eeuw legde Thomas Cook met zijn georganiseerde treinreizen de basis voor massatoerisme. De grauwe werkelijkheid van de Industriële Revolutie, met zijn lange werktijden en erbarmelijke leefomstandigheden, ondermijnde het arbeidspotentieel van het proletariaat. Er ontstond onder de elite het besef dat vakantie een gezondere vorm van de noodzakelijke ontspanning bood dan alcohol.

Bovendien riep de vervreemding en vervuiling die gepaard ging met de industrialisatie een romantisch verlangen op naar een authentieker leven in harmonie met de natuur. Doordat een terugkeer naar de 'goede oude tijd' onmogelijk is, richtte het verlangen zich op exotische culturen, waar dat paradijselijke leven nog niet was gecorrumpeerd door de moderniteit.

De vakantiereis is een hedendaagse pelgrimage, deel van de snelst groeiende religie ter wereld: het toerisme. Dat is inmiddels goed voor 10 % van het internationaal bruto product. Op Bali is dat percentage zelfs 70 %. De helft van de Balinezen werkt in de toeristenindustrie.

Het paradijs krijgt daardoor bijna helse trekken. De ecologische voetafdruk van de miljoenen vlieg-reizigers is gigantisch. Zij produceren enorme hoeveelheden afval en dragen bij aan het nijpend watertekort. Rijstvelden moeten wijken voor wegen en resorts. De koraalriffen verdwijnen. De zuidelijke punt van Bali vormt één grote verkeersopstopping. Het paradijs trekt ook prostitutie, drugsgebruik en criminaliteit aan. Het toerisme vergroot bovendien de kloof tussen arm en rijk. Ook terroristische aanslagen als die in Kuta (2002 met ruim tweehonderd

doden) staan niet los van het toerisme.

Tragische ironie

En dan is er de tragische ironie die het toerisme aankleeft. De massale zoektocht naar authenticiteit vernietigt precies dat wat men in exotische culturen hoopt te vinden. Grote internationale hotelketens en Beach resorts bieden slechts pseudo-ervaringen, een geregisseerde authenticiteit, opgevoerd voor toeristen die het resort zelden verlaten. De ceremoniële dansen dienen, ontdaan van hun religieuze context slechts als bewegend behang voor de luxueuze 'all you can eat diners' aan de rand van het zwembad.

Reclame voor Bali, begin 20^e eeuw

Als reactie op het resorttoerisme heeft de Indonesische overheid vanaf de jaren '70 van de vorige eeuw geprobeerd meer recht te doen aan de oorspronkelijke cultuur van Bali, bijvoorbeeld door het bevorderen van kleinschalig en duurzaam cultuurtoerisme. NGO's stimuleren het contact met de locals: je kunt als *voluntourist* de Engelse taal leren aan kinderen in achterstandsdorpen of voorlichting geven over hygiëne en

milieubewustzijn. Ook ecotoerisme maakt een opmars: logeren in accommodaties zonder airco en zwembad, maar met vegetarische maaltijden en yogalessen.

Het zijn druppels op een gloeiende plaat, als ze al geen nieuw verdienmodel van het neokoloniaal toerisme zijn geworden. Volgens critici stoppen ze de afbraak van de authentieke Balinese cultuur niet; als die al ooit heeft bestaan.

Nederlandse toeristen

Het grote aantal Nederlandse toeristen op Bali hangt samen met de koloniale geschiedenis, waarin Bali de proeftuin werd voor het 'uitvinden van tradities'. Hoewel Nederland bijna drie eeuwen lang grote delen van het huidige Indonesië overheerste, bood Bali hardnekkig weerstand. Uiteindelijk veroverde het Nederlands-Indische leger in de 19^e eeuw niet veel meer dan een smalle kuststrook in het noorden op de strijdlustige Balinese Koninkrijkes

In *Bali. A Paradise Created* (1989) beschrijft Adrian Vickers de fascinatie van de Nederlanders. Hoewel ze ontzag hadden voor de Balinezen die erin geslaagd waren de islam, de dominante religie in de Indische Archipel, buiten de deur te houden, was het beeld overwegend negatief. Balinezen waren onbetrouwbare wilden; lui, behalve bij het maken van amok en behept met barbaarse vermakens als 'weduweverbranding'.

Het slechte imago hinderde de lucratieve slavenhandel overigens niet. In de 17^e eeuw leverden de Balinezen jaarlijks vele honderden slaven en slavinnen aan de markt in Batavia.

Nederland legde zich erbij neer slechts een klein deel van Bali onder controle te hebben, omdat er – anders dan op de specerij-eilanden – weinig te halen viel. Rond 1900 veranderde dit. Omdat de slavernij afgeschaft was, ont-

wikkelde Nederland een nieuw businessmodel. De Nederlandse Handelsmaatschappij richtte zich op grootschalige verkoop van opium op Java. In 1894 opende de eerste staatsopiumfabriek in Batavia. Het genotmiddel werd via staatswikkels met fikse belastingwinst verkocht aan een groeiend leger Javaanse verslaafden.

Een van de gevolgen van dit Nederlandse pushbeleid was dat de Balinezen zich gingen toelagen op de lucratieve smokkel van rookopium naar Java. Dat schaadde de Nederlandse belangen en Nederland greep in 1894 in. Dat was dankzij het vijfschots repeeteergeweer een ongelijke strijd. De Balinese kolonie op Lombok werd met de grond gelijk gemaakt. Op bevel van de Gouverneur-Generaal Van Heutsz werden de meeste Balinese koninkrijkes veroverd. Aan de Nederlandse zijde vielen slechts enkele tientallen slachtoffers, terwijl de Balinezen toen met duizenden om het leven werden gebracht. Veel van die slachtoffers waren het gevolg van poepoetans (de Balinese variant van de jihad), waarbij de Koninklijke Familie en hofhouding zich, met heilige krissen in de hand en in ceremoniële kleding gehuld, in de kogelregen stortten.

Bloedbaden

Deze bloedbaden brachten de Nederlands-Indische overheid in verlegenheid. De reactie was een ethische politiek, gericht op de belangen van de inheemse bevolking en het behoud van de lokale cultuur.

Historicus Henk Schulte Noordholt heeft in 'The Making of Traditional Bali' (1994) laten zien dat bij dit 'herstel' van het traditionele Bali niet zozeer werd uitgegaan van de historische realiteit, maar van het romantische idee dat de Balinese cultuur een ononderbroken voortzetting is van het hindoeïstische Majapahit-rijk, dat met de opkomst van de islam ten onder is gegaan. Daartoe blies de koloniale overheid het kastensysteem, dat op Bali nog slechts in verwarrende vorm bestond, nieuw leven in. Het liet zich leiden door een geïdealiseerd beeld van het verleden van Bali, dat bestond uit even harmonieuze als kunstzinnige dorpsgemeenschappen. In werkelijkheid echter was deze 'Balinisering' een paternalistische, westerse constructie.

Voor de kunsten kreeg de Nederlandse overheid hulp van een internationale groep kunstenaars. De invloedrijkste was de Duitse schilder, musicus, choreograaf en filmer Walter Spies, die zich in 1927 in Ubud vestigde.

Hij was een onvermoeibare pleitbezorger van traditionele Balinese kunsten. Het is niet zonder ironie dat hij de Balinese schilders aanzette tot geheel nieuwe genres en kleurgebruik. Veelzeggend detail: Spies zag erop toe dat ze het formaat van hun schilderijen aanpastten aan de formaten van de toeristenkoffer.

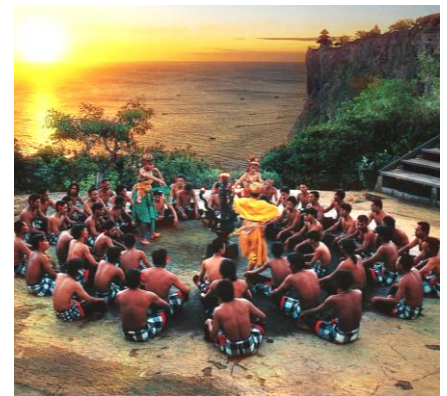
Ook op het gebied van de dans deinsde Spies niet terug voor een update van tradities. Zo ontstond de nu zo beroemde *kecak performance* rond 1930 door het combineren van gezangen uit trance-rituelen met verhaallijnen uit de klassieke hindoeïstische Ramayanamythe. De beroemde *Darongdans* over de strijd tussen de heks Rangda en een heilig dier, gebaseerd op een uitdrijvingsritueel, sneed Spies qua choreografie en lengte op de uitvoering tijdens de Koloniale Tentoonstelling in Parijs in 1931, die een onuitwisbare indruk maakte op de

avant-gardistische theatermaker Antonin Artaud.

Schoolvoorbeelden

Dit zijn schoolvoorbeelden van wat Eric Hobsbawm en Terrance Ranger in hun gelijknamige boek uit 1992 een 'Invention of Tradition' noemen. Dergelijke 'uitvindingen' zijn reacties op grote maatschappelijke veranderingen, waarbij innovaties worden gepresenteerd als eeuwenoude tradities.

Doordat in Nederland dominee en koopman hand-in-hand gaan, zag de koloniale overheid na de afschaffing van slavenhandel en opiumverkoop in de nieuw geconstrueerde 'authentieke' cultuur een nieuw verdienmodel: massatoerisme. Vanaf 1924 zorgde de Koninklijke Paketvaart Maatschappij wekelijks toeristische cruises vanuit Singapore, en later ook Australië. Toeristen die gedurende een week met auto's werden rondgereden over Bali en sinds 1928 werden ondergebracht in het nog steeds bestaande hotel Bali Hotel in de hoofdstad Denpasar.

Dankzij de grote stroom publicaties over het 'laatste paradijs', nam het aantal toeristen daarna zienderogen toe. Van enige honderden in 1920 tot drieduizend in 1940. Door de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd en de coup van Suharto in 1965 (die op Bali alleen al meer dan 80.000 communistische levens kostte) stagneerde deze groei, maar vanaf eind jaren '60 kreeg het toerisme een steeds massaler karakter.

De bouw van de Ngurah Rai International Airport in 1969 en de beslissing om van Nusa Dua – het zuidelijkste puntje van Bali – een 'Beach resort tourist zone' te maken, deden de aantallen toeristen razendsnel toenemen. Vanaf de jaren '80 schoten in Kuta en Sanur de luxe hotels uit de grond en groeide Bali naar 12 miljoen toeristen per jaar uit. Het werd een van de populairste vakantiebestemmingen ter wereld.

Disneyficatie

Met onze zoon en schoondochter eten we op het strand van Jimbaran verse vis en schelpdieren op met kokosnootbast gestookte grills, terwijl we de zon op spectaculaire wijze in de zee zien zakken. Onderwerp van gesprek: de 'Disneyficatie'. Wordt Bali een door sluwe mensen bedacht pretpark? Is niet de gehele Balinese cultuur, zoals die in de koloniale periode is gecreëerd en geconstrueerd, en voorzien van 'staged authenticity'-een toneelstuk.... nepcultuur....?

Dergelijke kritiek gaat uit van dezelfde naïeve notie van authenticiteit die ook de 'verdedigers' van Bali's 'eeuwenoude identiteit'

koesteren. Culturen hebben zich altijd ontwikkeld door zich met andere culturen te mengen. Het huidige Bali is een hybride cultuur voorbij de tegenstelling van globaal en lokaal, traditie en moderniteit, cultuur en toerisme. Het cultuurtoerisme is toeristencultuur geworden, zo schrijft de Japanse antropoloog Shinji Yamashita in 'Bali and Beyond. Explorations in the Anthropology of Tourism' (2003). Het wonder van Bali is niet dat het een eeuwige essentie heeft, die zich staande weet te houden tegenover de corrumperende overmacht van het neokoloniale toerisme, maar dat de Balinezen, maar dat de Balinezen die overmacht creatief benutten: ze plukken uiteenlopende elementen uit de mondiale culturele database en weten daaruit een energieke nieuwe authenticiteit van te maken.

De nieuwe tradities verslijten de Balinezen – uit gebrekkig historisch besef of uit berekening – voor eeuwig, of tenminste heel erg oud. Terwijl die cultuur verre van ideaal is. Dat is ook de boodschap van de 'plasticologische' schilderijen van Made Bayak, te zien op de Leidse Tentoonstelling: "Bali, Welcome in Paradise". Op 'Legong

Dance', deel van de 'seri reconstruksi eksotisme Bali', is de iconische Balinese danseres geschilderd op plastic afval en omringd door logo's van KFC en CocaCola.

Het paradijselijke Bali bestaat – zoals alle paradijzen – slechts in de verbeelding. Maar daarover hoeven we niet te treuren, want schilderijen als die van Made Bayak laten zien dat de Balinese cultuur nog springlevend is.

Jos de Mul is hoogleraar filosofie van mens en cultuur te Rotterdam. Hij schreef onder andere "Cyberspace Odyssee". Na publicatie van dit artikel over Bali in Trouw in oktober vorig jaar, stelde hij het nu ook ter beschikking aan NICC Magazine, waarvoor onze welgemeende dank

De Slag bij Vlakke Hoek

De laatste officiële zeeslag van de Nederlandse marine

De Slag bij Vlakke Hoek is nog steeds de laatste officiële zeeslag van de Nederlandse marine. De zeeslag vond plaats op 15 januari 1962 voor de kust van Nieuw Guinea. Het Nederlandse fregat Hr. Ms. Evertsen bracht een Indonesische torpedoboot tot zinken. Het conflict was de escalatie van de spanning tussen Indonesië en Nederland over de status van Nieuw Guinea. De Indonesische president Soekarno eist Nieuw Guinea op als onlosmakelijk deel van het

zelfstandige Indonesië, terwijl Nederland tegen internationale druk in bleef vasthouden aan een koloniale politiek die er toe zou moeten leiden dat de de Papoea's in een referendum hun eigen toekomst zouden kunnen bepalen.

'Konfrontasi'

Het was een donkere nacht in tropische wateren. Zowel aan Nederlandse als aan Indonesische zijde was er spanning: zal er

vannacht actie komen? Die kwam. De 'konfrontasi'-politiek van de Indonesische president Soekarno werd uitgevoerd: Drie snelle motortorpedoboten van de Indonesische marine gingen de avond van de 15de januari 1962 op weg naar Nieuw-Guinea. De drie schepen zaten volgepakt met Indonesische soldaten die als infiltrant het Nederlandse gezag moesten ondermijnen. 'Het eerste schot was meteen raak. Toen is waarschijnlijk de brug geraakt en is die commandant overboord

geschoten', zegt L.C. baron van der Feltz, in de woonkamer van zijn fraaie hoeve op het Veluwe familielandgoed. 'De arme Matjan Tutul werd van korte afstand volgepompt met granaten en stond in lichterlaaie', zo schreef hij een paar dagen na het treffen aan zijn vrouw. Van der Feltz, verbindingsofficier op de Hr.Ms Evertsen, was een van de ooggetuigen aan boord van het laatste Nederlands fregat dat dit vijandelijk schip tot zinken bracht.

Hr.Ms. Evertsen

'Goede treffers waren dat', zo meent Moersjid, op de achtergrond is het karakteristieke straatgeluid van Jakarta te horen. Als kolonel van het Indonesische leger bevond hij zich op dat moment aan dek van één van de twee Indonesische schepen die de Matjan Tutul vergezelden. 'Het was spectaculair, omdat de granaten om ons heen in het water insloegen en grote waterzuilen veroorzaakten. Fantastisch was dat'. Angst dat ook hij geraakt zou worden, kende hij niet. 'Als dat het noodlot is, why worry?'

Het laatste stukje Indië

Op 27 december 1949 verleende Nederland Indonesië haar onafhankelijkheid. Maar het westelijk gedeelte van Nieuw-Guinea bleef buiten de soevereiniteits-overdracht.

Onder de naam Nederlands Nieuw-Guinea zou deze verre uithoek van Indië voorlopig nog onder heerschappij van Den Haag blijven. In eerste instantie om

als vestigingsgebied te dienen voor de Indische Nederlanders die niet in het nieuwe, onafhankelijke Indonesië wilden blijven en die eigenlijk ook niet zo welkom waren in Nederland. Het enorme eiland, nog grotendeels onontgonnen, was een laatste stukje Indië, ver weg van Soekarno. De bevolking bestond uit Papoea's en was sterk onderontwikkeld. En daar vond Nederland al snel de rechtvaardiging voor een verlengde aanwezigheid in de Oost: het klaarstomen van de Papoea's voor zelfbeschikking. Na verloop van tijd moest de Papoeabevolking zelfstandig kunnen kiezen of Nieuw-Guinea zich wel of niet zou aansluiten bij Indonesië.

Soekarno voelde zich bedot. In 1949 werd hij nog zoet gehouden met de belofte dat er een jaar later over Nieuw-Guinea zou worden gepraat. Maar tijdens de Nieuw-Guinea Conferentie van 1950 besloot Nederland vast te houden aan zijn bezit. De basis voor Soekarno's 'konfrontasi'-politiek was gelegd. In de twaalf jaar tussen 1950 en 1962 werd de relatie tussen Indonesië en Nederland gekenmerkt door toenemende vijandelijkheden als gevolg van de Konfrontasi politiek die zich als volgt kenmerkte:

Alle Nederlandse bedrijven in de archipel werden onteigend, Indonesië begon aan de opbouw van een groot leger maar ook werden er als voorproefje steeds vaker infiltranten naar Nieuw-Guinea gestuurd. Die infiltranten moesten daar de bevolking tegen Nederland opzetten.

In december 1961 riep Soekarno de Indonesische bevolking op ervoor te zorgen dat de rood-witte vlag werd gehesen op West-Irian (zoals de Indonesiërs Nieuw-Guinea destijds noemden) en zich voor te bereiden op een massale mobilisatie om het eiland te redden 'uit de klauwen van het Nederlandse imperialisme'.

De gevlekte panter

Nederland begon zich op te maken om Nieuw-Guinea militair te kunnen verdedigen. De legertop diende op 1 maart 1960 een verlanglijst in bij de regering met wat er allemaal nodig was om een mogelijke invasie te kunnen weerstaan. Het kabinet ging akkoord.

Omdat het voorzag dat de versterkingen enige tijd in beslag zouden nemen, besloot het kabinet die periode te overbruggen door het sturen van het vliegdekschip Karel Doorman. Dat zou de Indonesiërs wel afschrikken en de wereld het signaal geven dat Nederland de kwestie serieus nam. In februari 1961 zette ook het fregat Hr.Ms Evertsen koers naar de Oost. Had de bemanning enig idee dat ze voor anderhalf jaar naar een oorlogsgebied werd gestuurd?

De Papoeavlag en de Nederlandse vlag broederlijk naast elkaar.

'Absoluut niet. Er werd aan boord ook niet over gepraat', zo vertelt J. van der Loo. De forse Brabander diende in 1962 als matroos aan boord van het Nederlandse fregat. 'Ik denk dat het politieke bewustzijn toentertijd nog een stuk minder was dan tegenwoordig. Zeker bij de jeugd'. Officier Van der Feltz had wel een vermoeden, omdat er al berichten waren over infiltraties. 'Maar dat was op kleine schaal, wat activisten in prauwen met pamfletten met opruiende taal. Vreselijk amateuristisch'.

Eind 1961 kon het Indonesische militair materieel nauwelijks meer amateuristisch worden genoemd. De Matjan Tutul, Maleis voor 'gevlekte panter', was een van de drie motortorpedoboten (mtb's) die in de nacht van 15 op 16 januari 1962 richting Nieuw-Guinea voer. De in Duitsland gebouwde boten waren snel en wendbaar, het neusje van de zalm.

De mtb's ondernamen een poging om een groot aantal Indonesische infiltranten op Nederlands Nieuw-Guinea aan land te zetten.

De gepensioneerde admiraal Soedomo zegt daar nu over: 'Het bleek dat de infiltraties tot dan toe geen effect hadden en daarom werd besloten tot een grootscheepse poging'. Als commandant aan boord van de Hari Mau was hij verantwoordelijk voor de veilige overtocht naar de kust van Nieuw-Guinea. President Soekarno wilde een signaal afgeven. 'De aanval diende als politiek drukmiddel en om de aandacht van de wereld te trekken', zei Soedomo. Commandant Soedarso, die aan boord van de Matjan Tutul was, zou de opdracht hebben gehad de Indonesische vlag te planten en Soekarno een handvol aarde uit Nieuw-Guinea te brengen.

De Marine Inlichtingen- dienst Marid

De Marid, de inlichtingendienst van de Nederlandse Koninklijke Marine, was de Indonesiërs al op het spoor voordat de drie boten de avond van de 15de januari vanaf de Molukse Aroe-eilanden hun aanval waagden. Vier motortorpedoboten waren eerder in januari gespot bij hun vertrek uit Tandjong Priok, de haven van Jakarta. Eén strandde met pech. De Matjan Tutul, de Hari Mau en de Matjan Kumbang bereikten op tijd de Aroe-eilanden. Daar lag

een bevoorradingsschip met aan boord zo'n 150 Indonesische militairen. Ook dat feit was al bijna een week bekend, zo blijkt uit het archief van de Commandant Zeemacht Nederlands Nieuw-Guinea.

C.J. van Westenbrugge, in 1962 hoofd van de Marid op Nieuw-Guinea, diept de berichten nog bijna woordelijk uit zijn geheugen op. Op het eiland Biak had de Marid een grote luisterpost. 'Die draaide vanaf 1961 op volle sterkte en ik kreeg de gegevens die zij verzamelden drie keer per week met het vliegtuig toegestuurd'.

Motortorpedoboot

De Indonesiërs vermoedden wel dat ze niet onopgemerkt bleven. 'De Hollanders wisten wel dat er een grootscheepse landing zou plaatsvinden. Daarom werden de verkenningsvluchten geïntensiveerd', zegt Soedomo. Volgens hem was de aanval niet verraden, het was gewoon een grote operatie. En zoiets bleef niet onopgemerkt. 'Iedereen in Jakarta wist dat er in een week tijd iets ging gebeuren in West-Irian'. Maar als de Indonesiërs wisten dat de operatie was ontdekt waarom werd de aanval dan doorgezet?

Zowel Moersjid, die het grote aantal infiltranten aanvoerde, als Soedomo zijn eensluidend in hun antwoord: 'Het was een bevel. We waren militairen'. Het was de bedoeling dat er om middernacht op 15 januari een landing plaats zou vinden en dus moesten ze er maar het beste er van maken.

'Direct vernietigen'

De commandant van de Nederlandse strijdkrachten op Nieuw-Guinea in Hollandia stuurde op 11 januari 1962 een bevel aan de eenheid waarin de Evertsen opereerde: 'Voorkom het vestigen van een Indonesisch bruggenhoofd, zodat geen extra druk bij eventuele besprekingen kan worden uitgeoefend'. Hollandia ging er vanuit dat de honderdvijftig militairen waarschijnlijk in het weekend van 13 en 14 januari een aanval op Kaimana zouden doen, in het zuiden van Nieuw-Guinea. Ze zat er maar een dag naast.

'Operatie Patria' trad in werking. Het garnizoen in Kaimana werd versterkt met marinierseenheden. Het aantal verkenningsvluchten boven Nieuw-Guinea werd opgevoerd. Normaal gold dat er niet mocht worden gevraagd, voordat de vijand eerst had geschoten, maar nu ging er een speciale instructie uit: 'Indien mtb's binnen uw verantwoordelijkheidsgebied, direct vernietigen'. Uit hetzelfde bericht: 'Alle andere schepen kleiner dan landing-craft tanks, optreden als tegen prauwen', hetgeen betekende enteren en de opvarenden aanhouden. Hiermee werd duidelijk dat de drie motortorpedoboten werden verwacht en dat de Indonesische actie bij voorbaat kansloos leek. Om niet te laten merken dat ze wist dat de Indonesiërs zouden komen, ging de marine zelfs in op een afleidingsmanoeuvre bij het eiland Gebe. Nadat de Evertsen zich daar voldoende had laten zien, werd er volle kracht zuidwaarts gevaren, richting Kaimana.

De slag bij Vlakke Hoek

Om zeven minuten over half tien op de avond van de 15e januari meldde het Nederlandse Neptune

verkenningsvliegtuig BIAK-5 dat het boven drie met hoge snelheid varende boten vloog. Ze bevonden zich op dat moment zo'n dertig mijl uit de kust van Nieuw-Guinea, ter hoogte van 'Kaap Vlakke Hoek'. Vrijwel meteen gaf de commandant in Hollandia het bevel *'illuminate and attack'*. Het vliegtuig maakte een duikvlucht, wierp lichtpijlen af en probeerde toen met de boordmitrailleur te schieten. De pijlen ontbrandden niet en de mitrailleurs weigerden. Bij een tweede poging werd de Neptune vanaf één van de mtb's onder vuur genomen.

Voor de Nederlanders was dat het teken om massaal in de aanval te gaan. Het vuur van de Evertsen, die paraat was, trof de Matjan Tutul met het eerste salvo. De brandende boot voer op volle kracht door, de beide andere mtb's draaiden om. Om de achtervolging in te zetten, moest de Evertsen voor de Tutul langs en zag dat de boot niet zwaar beschadigd was. De commandant van de Evertsen had tijdens de Tweede Wereldoorlog zelf ervaring opgedaan op een mtb en wist dus waartoe het in staat was. Hij besloot de Matjan Tutul daarom maar tot zinken te brengen. Alle officieren aan boord, ook commandant Soedarso, vonden daarbij de dood.

Vervolgens werd de achtervolging ingezet op de twee vluchtende boten. Eén werd van grote afstand nog geraakt, de ander voer op een rif. De Evertsen voer terug naar de plek waar de mtb was gezonken en haalde rond de vijftig overlevenden en één dode aan boord. De gevangenen werden verzorgd op het helikopterdek. De scheepsarts kon direct aan het werk met zware verwondingen waaronder hele en halve afgerukte benen. Aan boord overleden nog twee zwaargewonden. De volgende ochtend werden de opgepikte drenkelingen aan land

gezet bij Kaimana, hun vermoedelijke doel, en overgedragen aan de koloniale politie.

Politieke reacties

Door het tijdsverschil was het in Nederland nog de middag van 15 januari, toen de eerste berichten over het gevecht binnenkwamen. Diezelfde avond belegde het kabinet een spoedzitting. De regering besloot de diensttijd van de in Nieuw-Guinea dienende militairen te verlengen. Verder werd overwogen de zaak officieel onder de aandacht van de Veiligheidsraad te brengen, maar die stap zou de mogelijkheid van informeel overleg met Indonesië over Nieuw-Guinea in gevaar brengen. Daarom werd afgewacht wat Indonesië zou doen. Ook Soekarno kaartte het incident niet officieel aan in New York. Buiten de Veiligheidsraad om brachten beide partijen alleen Secretaris-Generaal Oe Thant van de Verenigde Naties op de hoogte.

Gepensioneerd admiraal Soedomo

Intussen had de commandant van de strijdkrachten schout-bij-nacht G.J. Platerink in Hollandia laten weten dat hij klaar was om de confrontatie met Indonesië voort te zetten tot in de haven van de Aroe-eilanden: 'Voornemens op dinsdag 16 januari bij daglicht Indonesische oorlogsschepen nabij uitgangsbasis op Aroe-eilanden aan te vallen', zo zond hij in zijn codebericht aan de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten in Den Haag. Die reageerde alert en liet om drie uur later weten: 'Waardeer uw begrijpelijke reactie

Ben echter na overleg met de regering van mening dat door u voorgestelde tegenaanval op dit moment niet verantwoord is, daar geen daadwerkelijke landing heeft plaatsgevonden'.

In Indonesië bracht kolonel Moersjid verslag uit aan generaal Nasoetion, de bevelhebber van de landmacht. Die gaf hem te verstaan dat hij zelf maar naar Soekarno moest gaan met het slechte nieuws. Moersjid is daarover nog altijd verbolgen, net als over de manier waarop de zaak was aangepakt. Zonder luchtsteun hadden de mtb's geen kans. In Bogor, waar Soekarno vergaderde met het "Oppercommando voor de verovering van West-Irian", maakte hij de generaals voor gek uit. 'Ik heb het in het Hollands gezegd, want als er gevloekt moet worden, is het beter als je dat in het Nederlands doet. Ik vind dat smakelijker'.

De agressor

Het mislukken van de aanval van het Nederlandse Verkenningsvliegtuig bleek gunstig voor Nederland, het kon zich nu internationaal immers makkelijker verantwoorden. Ondanks het uitvaardigen van de opdracht alle motortorpedoboten te vernietigen, kon Den Haag het vuren van de fregatten afdoen als een vanzelfsprekend militair antwoord op Indonesische agressie.

Achteraf bleek dat de Matjan Tutul op 15 januari geen torpedo's aan boord had. Groot Brittannië had geweigerd die te leveren vanwege het conflict rond Nieuw-Guinea. Bovendien zaten de drie mtb's zo vol met infiltranten dat er aan boord nauwelijks ruimte was geweest om ze op te slaan. 'Een motortorpedoboot zonder torpedo is natuurlijk een groot risico', zegt Soedomo nu. Daarom moest een

gevecht met de Nederlandse schepen worden voorkomen. Op het moment dat de aanval van de Neptune mislukte, gaf hij de opdracht niet te schieten en om te keren. Het was de bedoeling de lampen te ontsteken en normaal in internationale wateren te varen.

'Misschien was de situatie anders geweest als er toen niet was geschoten. Het ging om discipline. Ik had een order gegeven en toen is er toch een jongen gaan schieten, misschien uit opwinding. Dat was fataal'. Soedomo was opgeleid in Den Helder en een

oud-klasgenoot van de commandant van de Evertsen, luitenant ter zee Van Eeghen. Soedomo maakte ondanks de voor Indonesië dramatisch verlopen actie promotie. Hij werd aangesteld als bevelhebber van de schepen die betrokken zouden worden bij de invasie van Nieuw-Guinea die gepland werd voor later in 1962. Tijdens een grootscheepse amfibische landing zouden 15.000 mariniers en 30.000 soldaten aan land worden gezet. 'Ik had 120 schepen onder mij. Tegen vier jagers, twee fregatten en drie onderzeeërs van Nederland'.

Nadat Amerikaanse verkennings-toestellen die enorme vloot hadden zien liggen, zetten ze Nederland onder druk om via onderhandelingen een akkoord te bereiken, zo beweert Soedomo. Rond die tijd had de top van het Nederlandse leger al geen zin meer in een oorlog om Nieuw-Guinea.

Ze drong er bij de regering op aan snel een politieke oplossing te bewerkstelligen.

Nederland bereikte op 15 augustus 1962 een akkoord met Indonesië dat vervolgens de invasie afgelastte. (*Java Post*)

Wel eens gedacht aan adverteren in NICC Magazine?

Uw product of dienst wordt door minstens 100.000 mensen opgemerkt.

Hoe dit kan? Vraag vrijblijvend onze advertentieflyer met uitleg en tarieven aan info@indisch-centrum-den Haag.nl

SOPHIAHOF

In deze rubriek blijft u op de hoogte van nieuws, activiteiten en het programma van de Indische Ontmoetingsplek Sophiahof

Nationaal Museum Sophiahof geopend

Nederlands-Indisch museum geopend, want 'geloofd worden is heel belangrijk'

Het moet een ontmoetingsplek worden, informatie bieden en een plaats zijn om te herinneren. Aan wat zich in Nederlands-Indië afspeelde sinds de kolonisatie en het einde daarvan in 1949 – waarna ongelijkheid voor veel mensen bleef bestaan.

De bewogen geschiedenis van Nederlands-Indië verdiende een eigen plek en die is er nu: vandaag is het Museum Sophiahof in Den Haag officieel geopend door koning Willem-Alexander.

Tijdens de openingsceremonie legt Z.M. Koning Willem-Alexander het laatste blad in de melati.

In het museum staan de culturele en historische erfenis van Nederlands-Indië centraal. Volgens de organisatie hebben twee miljoen mensen in Nederland een verbinding met de voormalige Nederlandse kolonie. Voor hen, maar ook voor alle andere geïnteresseerden besloot het kabinet in 2015 dat de geschiedenis van Nederlands-Indië zo goed mogelijk behouden moet blijven.

Het museum is daar de uitwerking van. De uitvoering is in handen van vijf organisaties die ook in het

pand gehuisvest zijn: het Indisch Herinneringscentrum, het Moluks Historisch Museum, het Indisch Platform, Pelita en Nationale Herdenking 15 Augustus 1945.

Silfraire Delhaye van het Indisch Platform noemt het belangrijk dat de Nederlands-Indische gemeenschap nu een plek heeft om terecht te kunnen. "Om meer te weten te komen over hoe het toen is geweest, maar ook over hoe het nu verder moet. Want velen vragen zich af: wat waren nou precies onze roots in Nederlands-Indië?"

Al honderden mensen met een achtergrond in Nederlands-Indië hebben de afgelopen week een

bezoek gebracht aan het museum, zei Yvonne van Genugten van het Indisch Herinneringscentrum gisteren in het radioprogramma Met het Oog op Morgen. "Je ziet dat deze mensen ontzettend blij zijn dat er nu een nationale plek is, waar aandacht wordt gegeven aan hun geschiedenis en aan hun verhaal."

Verzet in Nederlands-Indië

De openingstentoonstelling van het museum gaat over het verzet in Nederlands-Indië. Dat ook hier fel verzet werd gepleegd tegen de bezetters is in Nederland niet zo bekend. "We tonen verschillende perspectieven: dus niet alleen het

verzet tegen Japan, maar ook het verzet tegen Nederland", aldus historicus Ron Habiboe gisteren in Met het Oog op Morgen. Habiboe was betrokken bij het opstellen van de tentoonstelling.

"Veel verhalen zijn in huiskamers gebleven, maar die willen we nu naar buiten brengen", zegt hij. Als voorbeeld noemt hij het verhaal van een Molukse vroedvrouw. In het standaardwerk over de oorlogsjaren van historicus Loe de Jong wordt die vrouw ook genoemd, als boodschapper. "Vanuit Nederlands perspectief is dat voldoende informatie, maar mensen uit voormalig Nederlands-Indië willen meer weten: wie was zij? En ben ik misschien familie van haar?"

Wordt vriend van het Indisch Herinneringscentrum

Het **Indisch Herinneringscentrum** zet zich in om de **geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië** en de gevolgen daarvan door te geven, levend te houden en te onderzoeken wat dit voor huidige generaties betekent.

Dat doen we voor u, maar ook graag samen met u! Als **Vriend** geeft u het Indisch Herinneringscentrum net even dat **extra steuntje in de rug**. Met een donatie van minimaal € 25 per

jaar ondersteunt u ons werk en bent u als Vriend op een speciale manier verbonden aan het **Indisch Herinneringscentrum**. Vrienden hebben bovendien bij ons een streepje voor.

U ontvangt als welkomstgeschenk het fotoboek 'Het Verhaal van Indië', een sfeerimpressie van de nationale overzichtstentoonstelling

'Het Verhaal van Indië' over de Nederlandse aanwezigheid in Indië, tijdens de Tweede Wereldoorlog en de periode daarna. Tevens het jeugdboek 'Nooit meer thuis', is een gevoelige jeugdroman over afscheid nemen van je moederland en aarden in een nieuw land van Martine Letterie. Verder ontvangt u ook eens per jaar een **speciale uitnodiging** alleen voor Vrienden.

Vriend worden kunt u [HIER](#).

Wordt vriend van Stichting Moluks Historisch Museum

Vindt u het belangrijk dat het Molukse culturele erfgoed toegankelijk is en bewaard blijft voor volgende generaties?

Word dan Vriend van Stichting Moluks Historisch Museum.

Met uw contributie maakt u het mogelijk dat Museum Sophiahof haar collecties beheert en presenteert, activiteiten en herdenkingen organiseert en ervoor zorg draagt dat de Molukse geschiedenis en cultuur zichtbaar zijn in de Nederlandse samenleving.

De [Vriendenwerkgroep](#) van de Stichting MHM is daarom deze Vriendencampagne gestart. Voor 25 euro bent u Vriend voor een heel jaar. Kiest u ervoor om meer te doneren, dan is dat natuurlijk welkom!

Om kosten te besparen werkt de Stichting MHM niet met een acceptgiro of met automatische incasso. U dient de jaarlijkse contributie zelf over te maken.

Het lidmaatschap geldt voor 1 kalenderjaar. U betaalt uw contributie bij aanvang en vervolgens per 1 januari van elk jaar.

Met uw Vriendenlidmaatschap verzekert u zich van:

- Uitnodigingen voor Vriendenbijeenkomsten
- Vooraankondigingen van veel Overige bijeenkomsten, georganiseerd door Stichting MHM
- De digitale Nieuwsbrieven
- Mogelijkheid om deel te nemen aan verrassingsacties (zoals het verloten van boeken)

Wilt u Stichting MHM ook in natura steunen als sponsor door bijvoorbeeld een zaal of faciliteiten ter beschikking te stellen voor onze evenementen of voor producten?

Neem dan contact met ons op via info@museum-maluku.nl

Wij gaan graag met u in gesprek om te kijken wat we voor elkaar kunnen betekenen.

Meer weten over doneren en de fiscale aftrekbaarheid? Alle informatie vindt u [hier](#).

Vriend worden kunt u [hier](#)

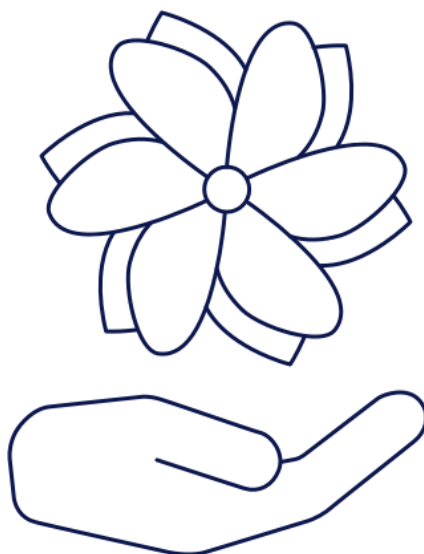
Museum Sophiahof
Sophialaan 10
2514 JR Den Haag
Tel: 070-2002500

Nationale Herdenking bij het Indisch Monument

U kunt zich weer aanmelden voor zowel de Nationale Herdenking 15 augustus 2019 bij het Indisch Monument in Den Haag als het middagprogramma in Crowne Plaza Hotel.

Voor de aanmelding heb je een **donateursnummer** nodig. Het donateursnummer kun je vinden op uitnodigingen, donateursbrieven en bankafschriften. Als je geen donateur bent maar alsnog de herdenking wilt bezoeken neemt u dan contact op via info@15augustus1945.nl

Stichting Herdenking 15 augustus 1945

Toegangskarten voor de herdenking op het veld zijn **tot 31 juli gratis** te bestellen. Vanaf 10.30 uur verwelkomen we je met koffie, thee en spekkoek en kies je zelf een vrije zitplaats. Voor een mooie plek raden we je aan op tijd aanwezig te zijn. Zonder toegangskart ben je welkom, maar niet zeker van een zitplaats.

Geboren vóór 15 augustus 1945

Bent u geboren vóór 15 augustus 1945, dan kunt u kaarten bestellen voor het blauwe vak. U kunt per donateursnummer maximaal 4 toegangsbewijzen

bestellen. Allen kunnen bij u plaatsnemen in het blauwe vak.

Geboren ná 15 augustus 1945

Ben je geboren na 15 augustus 1945, dan kunt je kaarten bestellen voor het oranje vak. Maakt je gebruik van een rolstoel, dan kunt u kaarten bestellen voor het paarse vak. Als rolstoelgebruiker kunt u één begeleider meenemen.

Rolstoelgebruikers

Bestel kaarten voor het paarse vak indien er gebruik wordt gemaakt van een rolstoel. Elke paarse kaart is geldig inclusief één begeleider.

Toegangskarten middagprogramma

De toegangskarten voor het middagprogramma in [Crowne Plaza Hotel](#) op de van Stolkweg 1 te Den Haag zijn € 5,- per persoon inclusief één gratis consumptie. Als het middagprogramma niet uitverkocht is, kun je de toegangskarten voor het middagprogramma ook op de dag zelf kopen.

Online aanmelden geen optie?

Haal dan **zonder aanmelding voor €1,99** (servicekosten) de toegangskarten voor zowel het veld als het middagprogramma op bij een lokale Primera winkel. Voor

Primera winkels bij jou in de buurt ga naar primera.nl/winkels.

Overige vragen?

Problemen met je bestelling? Aanpassingen of uitbreidingen doen? Bel dan de Paylogic klantenservice op 0900-72956442

[TOEGANGSKARTEN](#)
[HERDENKING](#)
[15 AUGUSTUS 2019](#)

Stichting Pelita

Stichting Pelita zet zich in voor mensen uit voormalig Nederlands-Indië die na afloop van de Tweede Wereldoorlog, de Bersiap of vanwege de Indonesische onafhankelijkheid naar Nederland vertrokken. Grof geschat: 300 duizend Indische Nederlanders en 12 duizend Molukkers.

Stichting Pelita begeleidt hen bij hun aanvraag voor de [wetten voor oorlogsgetroffenen](#), verwijst hen eventueel door naar het

[maatschappelijk werk](#) en tevens spant Pelita zich in voor informele netwerken op het gebied van de

[cultuurspecifieke zorg](#) waarvoor het [scholing](#) verzorgt.

Met haar Masoek Sadjja's, Indische Eettafels, Molukse Ouderendagen en [bijeenkomsten](#) voor naoorlogse

generaties faciliteert de Stichting Pelita hen in hun behoefte aan onderling contact.

Mocht deze introductie volkomen nieuw voor u zijn, kijk dan naar de filmpjes op [Virtueel Indië](#).

Voor alle inlichtingen gaat u naar: <https://www.pelita.nl>

MUSEUM SOPHIAHOF
van Indië tot nu

Sophiahof, een stukje geschiedenis

[Onder de blauwe linken vindt u nadere informatie.](#)

Het pand dat nu bekend staat als de Sophiahof werd gebouwd als dubbel woonhuis en staat in de wijk [Willemspark](#). Dit park was eigendom van koning [Willem II](#)

maar moest door omvangrijke schulden na zijn overlijden verkocht worden; uiteindelijk kocht [Willem III](#) het park. In 1855 besloten B&W van Den Haag het park voor 45.000 gulden aan te kopen. Vervolgens planden B&W de bouw van 20 fraaie villa's en 20

statige herenhuizen rond het [herdenkingsteken ter herinnering aan de onafhankelijkheid van 1813](#). De gemeente zelf maakte

het park bouwrijp na verkoop van bomen, heesters, planten en hekken. Eind 1857 waren vrijwel

alle bouwgronden verkocht en een van de eerste kopers was oud-minister van Koloniën [Guillaume Louis Baud](#) (1801-1893).

Baud kocht twee percelen: een voor hemzelf en een als gemachtigde voor de halfzus van zijn vrouw, Petronella Wilhelmina Nicolasina Riesz (1834-1863). Zijn vrouw was Wilhelmina Jacobina Theodora Couperus (1818-1899), een dochter van Petrus Theodorus Couperus (1787-1823) en van Catharina Rica Cranssen (1795-1845); Bauds schoonmoeder Cranssen hertrouwde in 1824 met de militair en latere generaal [Carel Jan Riesz](#) met wie zij vervolgens onder anderen Petronella Riesz kreeg.

Bouw

Op 29 januari 1858 tekende Baud het contract met aannemer Quirinus Wennekers om het dubbele woonhuis naar ontwerp van architect [Arend Roodenburg](#) uit te voeren. Het huis voor Baud zou groter worden dan dat voor Riesz, met verhouding van 4:3, hetgeen ook tot uitdrukking kwam in de verdeling van de bouwsom over de twee opdrachtgevers. De betaling zou in zes termijnen gebeuren. In de zomer van 1859 waren de huizen klaar en ging Baud er wonen; de finale afrekening vond plaats in oktober 1859.

Sophialaan 10

Het huis van Baud telde beneden links van de gang vier aansluitende kamers en rechts van de gang de eetzaal, keukens en een

badkamer. Op de bovenverdieping waren zes slaapkamers, met daarboven lag een zolder met onder andere twee dienstbodekamers.

Het huis voor Riesz was dus kleiner. Beide huizen waren op de eerste verdieping door een deur met elkaar verbonden. De tuinen waren van elkaar gescheiden door een schutting, waarin een poortje was gemaakt om toegang naar elkaars huizen mogelijk te maken. De gemeente verrichtte ook werkzaamheden aan de laan: plaatsing van gaslantaarns en iepen en de aanleg van schelpentrottoirs. De laan werd vernoemd naar de jongere zus van koning Willem III, [Sophia](#), die in 1845 de eerste steen had gelegd voor haar vaders [manege in het Willemspark](#).

Sophialaan 10

In 1875 verkocht Baud het 'grote huis' aan de uit Dordrecht afkomstige boekverkoper G.J. Blussé (1821-1901). Baud ging daarna op zijn buitenplaats Zeerust wonen, gelegen aan de [Vliet](#) in [Stompwijk](#); het huis Sophialaan 12 hield hij aan. Blussé verkocht het pand nummer 10 al in 1879 aan de Groninger mr. [Oncko Wicher Star Numan](#) (1840-1899), eerst werkzaam als commies-griffier bij de [Tweede Kamer](#), en na 1880 als opvolger van jhr. [J.K.J. de Jonge](#) griffier bij de [Eerste Kamer](#).

Oncko Star Numan was getrouwd met jkvr. Johanna Agathe [van Swinderen](#) (1844-1898). Zij lieten een aantal veranderingen aan het pand aanbrengen. In de tuin werd een koetshuis gebouwd, waarvoor zijn dochter Catharina in 1886 de eerste steen mocht leggen. Ook werd een grote voorkamer rechts van de voordeur als studeerkamer ingericht. De eetkamer kwam nu links van de gang, tegenover de keuken.

Na het overlijden van Star Numan erfden zijn drie kinderen het huis

aan de Sophialaan; in 1922 werd dochter Catharina Cornelia Star Numan (1879-1965), echtgenote van de burgemeester [Evert Jan Thomassen à Thuessink van der Hoop van Slochteren](#) (1875-1952) de enige eigenaresse, maar omdat het echtpaar op de [Fraeylemaborg](#) woonde, stond het vaak leeg totdat zij het in 1936 aan [Het Haagsche Lyceum](#) verhuurde, dat er tot 1972 gevestigd bleef. Daarna ging het over in handen van de twee kinderen van ir. J.R.M. Keunen (1885-1964), de oprichter van het lyceum. In 1981 werd het verkocht aan de [Hartstichting](#) en in 1991 aan de [VNG](#) waarin vanaf 1992 haar onderzoeksbureau SGB0 gevestigd was. Van 2011 tot 2018 huisde het [The Hague Institute for Global Justice](#) in het pand. Sinds 1 januari 2018 huizen onder andere het Indisch Herinneringscentrum (IHC) en het Moluks Historisch Museum in het gebouw. Op 27 juni 2019 opende koning [Willem-Alexander](#) in het gebouw het [Museum Sophiahof](#).

Sophialaan 12

Sophialaan 12

In mei 1863 overleed Petronella Riesz. Haar zwager Baud was benoemd tot executeur-testamentair; in het testament was bepaald dat Baud haar huis aan de Sophialaan 12 uit haar erfenis mocht kopen tegen de taxatiewaarde, hetgeen hij deed.

Rond 1880 verkocht Baud de buitenplaats Zeerust en ging met zijn vrouw en dochter Mint

wonen aan de Sophialaan 12. Toen zijn oudste zoon [Jan Carel Willem Ricus Theodore Baud](#) (1838-1883) in 1883 overleed kwamen zijn weduwe Johanna Wilhelmina Petronella Steenstra

Toussaint (1844-1927) met de kinderen bij hen inwonen. Onder die kinderen was ook [Elisabeth Wilhelmina Johanna Baud](#) (1867-1960). De weduwe vertrok wegens het klimaat al snel

opnieuw naar [Java](#) en liet haar dochter Elisabeth en haar zoon Willy bij hun grootouders achter. Daar kwam hun verwant, de latere schrijver [Louis Couperus](#) (1863-1923), geregeld op bezoek. In 1891 overleed Baud en later dat jaar trouwde Elisabeth met haar achterneef Louis Couperus; hun huwelijksreceptie vond plaats aan de Sophialaan 12. In 1903 werd het pand door de erfgenamen van de oud-minister Baud verkocht

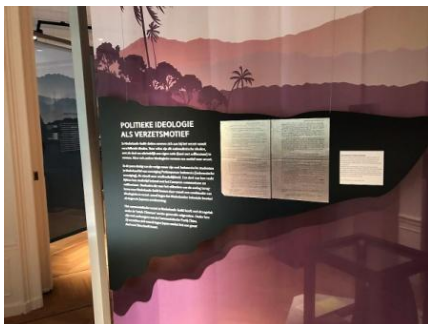
aan Johanna Frederique van Hattum van Alphen-de Vogel (1860-1918). Erfgenamen van de laatste verhuurden vervolgens het huis, onder andere aan de Japanse legatie totdat het in 1948 verkocht werd aan de Amerikaanse regering door de ambassadeur van dat land, Herman B. Baruch.

(*Wikipedia*)

Museum Sophiahof, eindelijk een plek

Twee miljoen Nederlanders hebben 'ergens in hun familie' een band met Indië; en 1,6 miljoen van hen behoren tot de Indische gemeenschap, zo'n 60.000 hebben Molukse roots. En nu hebben ze een museum, Museum Sophiahof.

De Sophiahof aan de Sophialaan in Den Haag ademt de grandeur van oude tijden. Guillaume Louis Baud, oud-minister van Koloniën en jarenlang bestuursambtenaar in Indië, liet het witte pand in 1859 bouwen. Het Institute voor Global Justice was er gehuisvest. Daarna –eind 2017– trokken vijf organisaties erin die zich met Nederlands-Indië bezighouden.

Koning Willem-Alexander heeft op 27 juni het gebouw officieel geopend, samen met vertegenwoordigers van de vijf deelnemende organisaties: het Indisch Herinneringscentrum (IHC; eerder gevestigd in het Arnhemse tehuis Bronbeek), Stichting Moluks Historisch Museum, het Indisch Platform, Stichting Pelita –gericht op ouderenzorg– en Stichting Nationale Herdenking 15 Augustus 1945. Met Nationaal Museum Sophiahof krijgen ze een duidelijk gezicht naar buiten toe.

Gezamenlijk kregen ze –via de regeling Collectieve Erkenning– de overheidssubsidie die ze individueel soms moesten ontberen. Het was de oorzaak waardoor het Moluks Historisch Museum in Utrecht in 2012 na 22 jaar de deuren moest sluiten: zonder structurele subsidie hield het zijn hoofd niet boven water.

“Als kenniscentrum bleven we bestaan; daardoor konden we gemakkelijk weer aanhaken”, zegt

directeur drs. Nanneke Wigard. Samen met de directeur van het Indisch Herinneringscentrum, Yvonne van Genugten, leidt ze het nieuwe museum.

De koning sprak 27 juni met mensen uit verschillende generaties van de Indische en de Molukse gemeenschap. Daarnaast bekeek hij de tentoonstelling “Vechten voor Vrijheid, de vele gezichten van verzet”. “Daarmee

openen we het seizoen”, zeggen de directieleden. “Daarna richten we de hoofdtentoonstelling in, het verhaal van Nederlands-Indië vroeger en de Indische en Molukse gemeenschappen nu.”

Aan de zijkant van het pand is een entree gebouwd. Twee agenten uit het Indisch-Moluks netwerk binnen de politie komen alvast een kijkje nemen.

Over belangstelling geen klagen. “Die neemt alleen maar toe”, zeggen de directieleden. Ze citeren de bijzonder hoogleraar die het IHC aanstelde: “Indië is hot.”

Erkenning

Van de families die de archipel verlieten, woont inmiddels de vierde of vijfde generatie in Nederland. “Trots op hun afkomst, gericht op het behoud van hun cultuur. Men ziet zich als Nederlander, maar men draagt de geschiedenis met zich mee. Sommige wisseltentoonstellingen die we krijgen aangeboden, hebben een therapeutisch karakter: erkenning van het verleden is deel van het helingsproces.”

Elke groep beleeft zijn identiteit verschillend. Van Genugten: “Toen mijn dochter de vraag kreeg waar

haar voorgeslacht vandaan komt, zei ze: Indonesië. Dat zouden ouderen niet gauw zeggen. Die praten over Indië.”

Het museum doet veel aan educatie. Het wil kennis bijbrengen over het eilandenrijk van voor de soevereiniteitsoverdracht van 1949, maar ook over de ontwikkeling van de Indische en Molukse gemeenschappen in Nederland. “Die hebben hier hun weg moeten vinden, moeten integreren, hoewel de overheid daar tweeslachtig in was.”

Verzet

Het nieuwe museum telt slechts een handjevol werknemers en wordt verder door 45 vrijwilligers draaiend gehouden. De zalen in het pand zijn te huur. “Voor allerlei groepen, al hopen we wel dat ze intussen kennisnemen van wat we hier over Indië vertellen.”

Van Genugten en Wigard leiden rond door de hoge zalen waar de panelen over het verzetswerk zijn neergezet – als verlate activiteit van het Jaar van verzet. Het verzet in Nederlands-Indië kreeg in Nederland na de Tweede Wereldoorlog weinig aandacht. Het had ook meerdere kanten. “Er waren jongeren uit Indië die in

Nederland studeerden en deelnamen aan het verzet tegen de Duitsers. Vervolgens vertrokken ze naar Indië om deel te nemen aan het verzet tegen de Nederlanders. In Indië zelf zagen sommigen de Japanners als bezetters, anderen beschouwden hen als bevrijders. De één was voor de onafhankelijkheid van Indonesië, de ander – Molukkers bijvoorbeeld – was bevreesd voor overheersing door Java.”

Minder snel verdacht

Met filmpjes en posters presenteerden de Japanners zich als bevrijders van de koloniale overheersing: Azië voor de Aziaten. Intussen leed de bevolking in Nederlands-Indië wel onder de aanwezigheid van de ‘bevrijders’. Van degenen die zich verzetten, moest een aantal het met de dood bekopen. Anderen ontsnapten: zoals Nederland Engelandvaarders had, gingen in Indië Australiëvaarders het zeegat uit.

In Nederland konden mensen van Indische of Molukse komaf mensen soms vrij gemakkelijk tot verzet overgaan: vanwege hun huidskleur werden ze door de Duitsers minder snel verdacht.

Opening Museum Sophiahof, een verslagje in foto's

Op de stralende en zonovergoten donderdag 27 juni 2019, opende Koning Willem Alexander in de ochtend Museum Sophiahof. Wij allen waren zeer vereerd met de komst van de Koning.

Directeuren Yvonne van Genugten (IHC) en Nanneke Wigard (MHM) ontvangen de Koning bij de entree.

Met het leggen van het zesde en laatste melatiblad symboliseerde de Koning eenheid en samenwerking.

De ochtend startte met een bijzonder podiumprogramma, dat gehost wordt door Elsbeth Vernout en na het officiële openingsmoment door de Koning en alle vertegenwoordigers van de vijf organisaties, bezocht Koning Willem-Alexander onder begeleiding van directeuren Yvonne van

Genugten (Indisch Herinneringscentrum) en Nanneke Wigard (Moluks Historisch Museum) de tentoonstelling 'Vechten voor Vrijheid en sprak hij met een aantal nazaten van mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog diverse vormen van verzet pleegden.

In de tentoonstelling 'Vechten voor vrijheid. De vele gezichten van verzet' komen verschillende kanten van verzet in Nederlands-Indië en in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog aan bod.

Een voor het grote publiek nog onbekend verhaal. Deze tentoonstelling vertelt hoe de Nederlands-Indische wereld verschilde van de Nederlandse wereld en wat dat voor gevolgen heeft gehad op de keuzes die mensen maakten om in verzet te gaan.

Afsluitend ging hij in gesprek met bijzondere mensen van de eerste generatie en medewerkers van Pelita, Stichting Nationale Herdenking 15 Augustus 1945, het Indisch Herinneringscentrum en het Moluks Historisch Museum.

Na afloop volgde een heerlijke lunch in de Sophiatuin met alle gasten. Aan het einde van de middag volgde er nog een receptie met gasten en partners uit het veld.

De totstandkoming van Museum Sophiahof en de feestelijke en bijzondere openingsweek zou niet mogelijk zijn geweest zonder steun van partners: wij danken dan ook in het bijzonder het:

**Ministerie van VWS,
het vfonds,
het Hendrik Mullerfonds
en de
Gravin van Bylandtstichting**

Veel meer foto's treft u aan op de [website van Museum Sophiahof](#)

(klik daar op de foto voor een uitgebreide reportage)

Demonstratie tifa's maken

Op **zondag 28 juli 2019** staat het maken van tifa's (trommels) centraal in de reeks Academy/ Atelier van het Moluks Historisch Museum in Museum Sophiahof. De groep Kayu Nangka uit Tiel verzorgt aan het begin van de middag een tweetal presentaties over de geschiedenis van de tifa en over het maken van de tifa.

Daarna vinden op drie locaties in het gebouw demonstraties plaats waarbij u kunt meekijken hoe een tifa gemaakt wordt. U kunt opnames maken en gedurende de middag uitgebreid vragen stellen aan de leden van het Kayu Nangka-team. De middag wordt afgesloten met een kort tifa-optreden.

Programma:

- 13.00 uur: Welkomstwoord MHM
- 13.05 uur: Inleiding geschiedenis van de tifa door Kees Metiary (Kayu Nangka)
- 13.20 uur: Uitleg over het maken van tifa door Martin Sahalessy (Kayu Nangka)
- 13.35 uur: Start demonstraties op drie plekken tegelijk: het hakken van de tifa uit een stuk boomstam, het bewerken/vormgeven van de tifa en het bespannen van de tifa
- 14.35 uur: Pauze
- 15.00 uur: Vervolg demonstraties, afgesloten door een tifa-optreden
- 16.00 uur: Afsluiting MHM

(foto's Kayu Nangka)

Plaats: **Museum Sophiahof**, Sophialaan 10, 2514 JR Den Haag
Tijd: inloop vanaf 12.30 uur; programma 13.00-16.15 uur
Toegang MHM-Atelier: € 10,00 (pinnen aan de kassa).
Wilt u ook de tentoonstelling 'Vechten voor Vrijheid. De vele gezichten van verzet' bezoeken, dan betaalt u een toeslag van € 5,00. Vrienden MHM en IHC hebben gratis toegang tot de tentoonstelling.
Reserveren: via: info@museum-maluku.nl

Adresboek van Bandoeng 1941

In dit adresboek staan de gegevens alfabetisch op familienaam met daarachter het adres waar hij of zij woonde in 1941
<http://www.boudewynvanoort.com/2016/02/adresboek-van-bandoeng/>

Naast de **straatnamen** 'vroeger en nu' van **Batavia / Jakarta**
<https://indearchipel.com/2017/05/24/straatnamen-batavia-jakarta/>
heeft "In De Archipel" ook de straatnamen van **Medan** online staan
<https://indearchipel.com/2017/09/07/straatnamen-medan/>

Alsmede de straatnamen van **Semarang**
<https://indearchipel.com/2018/01/29/straatnamen-semarang/#more-23257>

En nu ook de straatnamen van **Surabaya**
<https://indearchipel.com/2018/07/31/straatnamen-syrabaya/>

Petitie nr. 296 aangeboden aan de Ambassadeur van Japan

Zijne Excellentie Shinzo ABE
Eerste Minister van Japan

Nederlandse vertaling

Den Haag, 9 juli 2019

Petitie: 296

Onderwerp: Vergoeding aan Nederlandse krijgsgevangenen en burgers naar concentratiekampen vervoerd per schip en trein .

Excellentie,

We denken dat u de Minister President van Nederland Zijne Excellentie de heer Mark Rutte in de wandelgangen van de G 20 Osaka topconferentie hebt ontmoet. We verwachten dat u met hem, naast andere onderwerpen, ons verzoek hebt besproken om Japans morele verplichtingen voortkomend uit de Japanse bezetting van Nederlands Indië tijdens de Tweede Wereldoorlog te overwegen. We hadden geen formele mededeling verwacht, maar zien uw suggesties om de Japanse Ereschuld in te lossen graag tegemoet. Volgend jaar, 75 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog, zullen alle landen in Tokio samenkomen voor de Olympisch Spelen. In de Olympische geest dient de Japanse overheid alles op alles zetten om tot een oplossing van de Ereschuld aan de Nederlanders uit Nederlands Indië te komen.

Eerste Minister,

Recent deelde de Nederlandse Spoorwegen (NS) mede haar ereschuld ontstaan bij het vervoer van meer dan 100.000 Joden, Roma and Sinti naar de Nazi concentratie kampen te regelen. Volgens de president van NS was het transport van Joden, Roma and Sinti en anderen, dat gedurende de Tweede Wereldoorlog in opdracht van de Duitse militaire macht plaatsvond, "een zwarte bladzijde in de geschiedenis van NS". NS bood in 2005 zijn excuses aan en zal nu, op aanraden van een speciale onafhankelijke commissie, als een moreel gebaar een vergoeding betalen aan de nog overlevenden, en , indien zij niet meer in leven zijn, aan de directe nazaten. NS werd voor het vervoer van de slachtoffers betaald door de Duitse autoriteiten!

Eerste Minister,

Tijdens de bezetting door Japanse militairen van Nederlands Indië werden Nederlandse burgers en krijgsgevangenen vervoerd naar Japanse concentratie kampen die ingericht waren in door Japan bezette gebieden en ook in Japan. Zij werden onder onverdraaglijke omstandigheden per trein en schip vervoerd. De Japanse militaire macht (marine en landmacht) gaf opdracht tot de zeetransporten van Nederlandse krijgsgevangenen en burgers. Velen verloren het leven tijdens het transport of als gevolg van de onmenselijke omstandigheden aan boord van de zogenoemde "Hell Ships". De scheepvaartmaatschappijen werden door de Japanse regering betaald. Het moet een eer zijn voor de Japanse scheepvaart-maatschappijen of hun opvolgers om als een moreel gebaar een vergoeding te betalen aan de nog in leven zijnde slachtoffers, of indien zij niet meer leven, aan de directe nazaten. Zoals NS de holocaust slachtoffers een vergoeding zal betalen.

Namens de Stichting Japanese Ereschulden.

J.F. van Wagendonk

Voorzitter

(Original English version, go to: [Petition # 296](#):

Giri "[Reparations for Dutch POW's and Civilians transported to concentration camps by ship and train](#)")

Woonhuis Couperus wordt opgeknapt

Al meer dan twaalf jaar verkeert het woonhuis van Louis Couperus in een 'erbarmelijke staat van onderhoud'. Het pand aan de Surinamestraat 20 in het centrum van Den Haag is eigendom van de Egyptische staat. Na de zomer zal het hoogstwaarschijnlijk worden opgeknapt.

Bovendien lijken de Egyptenaren er gewoon gebruik van blijven te maken. Dus is de kans verkeken dat de woning waar eens Louis Couperus woonde kan worden omgevormd tot een museum ter nagedachtenis aan de schrijver. Dat wordt duidelijk uit antwoorden van wethouder Robert van Asten (D66, cultuur) van Den Haag op vragen van het VVD-raadslid Det Regts.

Zij vroeg eerder dit jaar om opheldering over de staat van onderhoud én toekomst van het monumentale pand met een oppervlakte van 665 vierkante meter. Het was niet de eerste keer dat in de politiek zorgen werden geuit over de woning. Want bijvoorbeeld Hart voor Den Haag/Groep de Mos verklaarde al in 2016 dat het onacceptabel was dat het monumentale pand aan het verkrotten was. Ook maatschappelijke organisaties uitten in het verleden hun zorgen.

Eline Vere

Het pand werd in 1883 en 1884 gebouwd in opdracht van de vader van Louis Couperus. De schrijver werkte hier onder meer aan Eline Vere. Volgens kenners is het grotendeels in authentieke staat gebleven. De gemeente Den Haag meent dat het gebouw voor de stad van groot belang is 'wegens zijn schoonheid en zijn architectuurhistorische waarde'.

En: 'De waarde van het pand als monument wordt nog versterkt

door het feit dat het deel uitmaakt van een gaaf bewaard stedenbouwkundig ensemble dat karakteristiek is voor de tweede helft van de 19de eeuw', aldus de gemeente.

Planten groeien uit de dakgoot

Het pand is inmiddels al decennia in handen van de Egyptische staat. Maar nadat de ambassadeur er in 2006 uit vertrok, is er weinig meer aan onderhoud gedaan. De verf bladdert van de kozijnen en planten groeien uit de dakgoot.

Nederlandse autoriteiten kunnen daartegen echter weinig doen. Op grond van het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer genieten panden die in gebruik zijn voor een ambassade of voor de huisvesting van diplomaten onschendbaarheid.

Het woonhuis van Louis Couperus aan de Surinamestraat 20 in Den Haag | Foto: Den Haag

3 miljoen euro

Wel kunnen de gemeenten de eigenaren van monumentale panden erop aanspreken als ze in verval komen. Als dat niet werkt kan eventueel nog het ministerie van Buitenlandse Zaken worden ingeschakeld om met de diplomaten in gesprek te gaan. In dit geval werkt dat tot nu toe nog niet. Wel kwam het even op de markt. Egypte schakelt in 2006 een makelaar in die het voor

bijna drie miljoen euro te koop aanbiedt.

Het Louis Couperus Museum begint daarop een lobby met als inzet dat het wordt gekocht door een ontwikkelaar die er dan weer voor moet zorgen dat het museum er gebruik van kan gaan maken. Maar zover zal het nooit komen.

Kopen

Het Haagse liberale raadslid Regts probeert het daarom eerder dit jaar nog maar eens opnieuw. Zij hoopt dat de gemeente – eventueel met hulp van het ministerie van OCW – het pand wil kopen om er Het Huis van de Literatuur in te vestigen, waarin dan tevens het huidige Louis Couperus Museum kan worden opgenomen.

Van Asten laat echter weten dat er nu tóch beweging lijkt te ontstaan. Egypte zou na de zomer het pand willen renoveren. Maar Den Haag tast nog wel in het duister wat er dan gaat gebeuren. 'Het college is op de hoogte van het feit dat de ambassade plannen heeft om het pand op te knappen, maar heeft geen inzicht in de specifieke acties die door de ambassade zullen worden ondernomen. Er is de ambassade verzocht om zo snel mogelijk contact met de gemeente op te nemen om de tekeningen te overleggen', stelt de wethouder.

Blijven gebruiken

Daarmee komt ook een einde aan het speculeren over het aankopen van het pand om er een museum in te vestigen. Van Asten over de plannen van de Egyptenaren: 'De inspanningen om het pand op te knappen, geven het college de indruk dat zij juist voornemens zijn het pand te blijven gebruiken'.

Ebbe op Bali

Door: Chris Ebbe

Een serie korte reisanekdotes over de dagelijkse beslommeringen op Java in Indonesië

Seks op Bali

Je komt ze overal tegen, van die harige kerels met een buik en aan hun zijde een te jonge vrouw. Ik zit op een muurtje langs de weg in de schaduw. Uit een hotel aan de overkant komt zo'n overjarige mastodont naar buiten, rossig haar, een prentenboek aan tattoos op zijn lijf. Even later volgt een Balinese schone. Sloffend steekt hij over, zijn buik voor zich uit torsend, zijn bovenbenen moeizaam over elkaar schuivend. De schone met een paardenstaart tot op haar heupen holt rank en sierlijk als Kantjil het dwerghert achter hem aan en pakt zijn hand. In het voorbijgaan verdwijnt zij achter de homp vet, vlees en bot uit mijn zicht.

Voor de zoveelste keer wordt ik lastig gevallen met de gefluisterde vraag: 'Viagra boss?'

'Me? No thank you?' zeg ik.

De verkoper maakt een pompende beweging met zijn arm, de vuist gebald. 'Good for you boss.'

Ik wijs naar het doosje in zijn andere hand en zeg: 'Not for me.'

De verkoper maakt weer de pompende beweging en herhaalt: 'Good for you boss.'

'No, NO THANK YOU.'

Hij loopt met me mee, kleeft aan me als een plakvlieg op een bezweet voorhoofd.

'Long boss, long.'

'NO NO NO.'

'You like boss.'

'NO NO NO.'

'Wife like.'

'NO!'

'PLEUR TOCH OP,' voeg er in het Nederlands aan toe voordat ik op mijn fiets stap en wegrijd.

'Cheap boss,' roept hij me na.

'Pijat sir, pijat.'

Vier oudere vrouwen voor een massagesalon roepen me toe.

'No, no,' weer ik af.

Een van hen staat op, loopt op mij toe, blokkeert de weg.

'Massage, massage,' zegt zij.

'Need no massage,' zeg ik en schud mijn hoofd.

Zij brengt haar gezicht dicht bij het mijne, ik ruik de sigarettenrook uit haar mond. Op een toon

die mij moet verleiden fluistert zij: 'With sex only...' Zij noemt een bedrag waarvoor je bij ons een stuk worst koopt.

Ik laat mijn trouwring zien: 'I have a wife, no thank you.'

De vrouw laat zich niet voor één gat vangen, zij heeft meer te bieden: 'Pedicure?'

'No.'

'Manicure?'

'No.'

'Haircut?'

Ik licht mijn pet en toon haar mijn stekeltjeskop. De drie vrouwen op het bankje schateren het uit. De pijatvrouw druipt af.

Later, op het strand, zegt een Belanda tegen me: 'Niet gedaan? Man, voor een habbekrats had je een *Heppie Ending* gehad.'

Krabbelend aan een muggenbult, denk ik: voor jou misschien, voor mij niet. Een *Heppie Ending* voor een habbekrats. Bah!

Chris,

Kuta, Bali, 21-12-2014

Reparatie van iPhone, iPad en Android. Snel, vakkundig en redelijk geprijsd.

Klik [hier](#) voor de aanbieding. Borca-Online / BorcaDen webshop

Borca Online
Computer Service

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

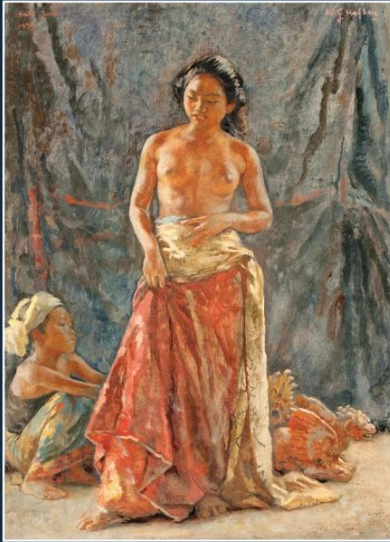

(advertentie)

ZEEUWS VEILINGHUIS

GEVRAAGD:
INDISCHE SCHILDERIJEN

W. G. Hofker (1902-1981)
Hamerprijs: € 600.000,-

Herengracht 74, 4331 PX Middelburg
Tel. 0118 - 650 680
WWW.ZEEUWSVEILINGHUIS.NL

(advertentie)

Kort Indisch Nieuws

Wie kent (kende) Martin Müller?

Door: David van Reybrouck

Zou hij nog leven? Hij was een Duitser, voer mee met onderzeeër U-195 naar Azië, lag in Batavia en Soerabaja en installeerde zich na de Tweede Wereldoorlog in Nederland. In 2008 had Richard Schoutissen van Stichting Oorlogsslachtoffers nog e-mail contact met hem. Maar waar woont hij nu? Is hij nog in leven? Wie weet meer over hem? (Java Post)

Het is een weinig gekend aspect van de geschiedenis van de 2e Wereldoorlog: toen Nederlands-Indië door het Japanse leger werd bezet, initieerde Hitler de Monsun Gruppe, een vloot van Duitse U-Boten die voornamelijk voor transportdoeleinden naar Azië werden gestuurd. Daar konden ze aanmeren in de havens van Jakarta, Surabaya, Penang en Singapore. De wateren van Zuid-Oost-Azië waren daarmee de enige plek tijdens de oorlog waar Japanse en Duitse troepen werkelijk samenwerkten, hoewel die in de praktijk erg moeizaam verliep.

De onderzeeërs konden uiteraard niet door het Suez-kanaal, maar moesten Afrika rondvaren, een tocht die tot meerdere maanden kon duren. Martin Müller was Obergefreiter aan boord van de U-195. Obergefreiter is een lage militaire rang, vergelijkbaar met korporaal of matroos 1ste klas. De U-195 verliet Bordeaux op 24 augustus 1944 en bereikte Batavia na een reis van 127 dagen op 28 december. De torpedo's waren verwijderd om plaats te maken in het ruim voor transport van o.a. onderdelen van een V2 voor het Japanse leger.

Duitse U-boot

Na de Duitse capitulatie in mei 1945 ging het schip over in Japanse handen, tot aan de Japanse capitulatie in augustus; toen werd het Britse oorlogsbuit.

In de jaren 1990 bezocht Martin Müller Indonesië opnieuw, samen met zijn crew-maat Peter Marl, een Oostenrijkse veteraan die pas

enkele maanden geleden in de Steiermark overleed. Maar sinds 2008 ontbreekt elk spoor van Martin Müller. Toen woonde hij nog steeds in Nederland. Leeft hij nog? Heeft iemand hem gekend?

Gaarne reacties aan: Redactie:
info@indisch-centrum-den Haag.nl

Maandelijks GRATIS aan
9800 abonnees

Waardeert u ons werk?
Maak ons dan blij met uw

donatie

IBAN: **NL39 RABO 0129 2168 36**
t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

Eimuseum The East Indies Museum

Non-profit online museum,
Peachtree City, GA USA
<http://www.eastindiesmuseum.com>

is looking to buy

Original Batik sarongs
especially signed pieces

**and other high quality
antique Indische textiles**

Made during the
colonial period 1850-1940
in the former Nederlands-Indië

Photo: 1920's batik signed J. Jans

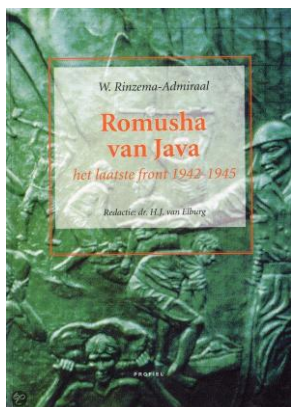
Please send photos and prices to:
don@eastindiesmuseum.com

(advertentie)

Boekbespreking, e-Books, CD & DVD, Presentatie & Signeren

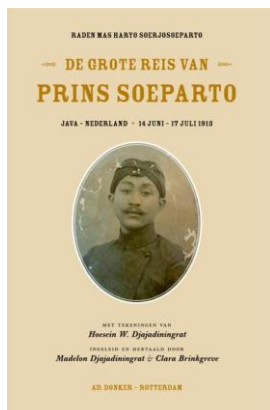
De Romusha van Java 1942-1945 – Winnie Rinzema-Admiraal. In dit boek over de Romusha's van Java behandelt de auteur het Japanse arbeidersprobleem tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Pacific. Zij gaat daarna in op de mobilisatie, kort na de inval van Japan, de op Java gerecruteerde aantallen Romusha, de oorlogsprojecten waar de dwangarbeiders te werk gesteld werden om te eindigen met de recuperatie en repatriëring van de 20 % overlevende Romusha's. Het boek wordt afgesloten met een hoofdstuk over het Tokyo Tribunaal, waarvan de zittingen samenvielen met de onafhankelijkheidsstrijd van Indonesië en de

Politionele Acties. Een aanbevelenswaardig boek voor ieder die kennis wil nemen van dit aspect van de Tweede Wereldoorlog in de Oost, waar eigenlijk erg weinig aandacht aan is besteed. Dit boek is een vervolg op Winnie's boek "Java, het laatste front", dat in 2000 van haar hand verscheen. De auteur is zelf op Java geboren en is daar tijdens de oorlogsjaren zelf ook geïnterneerd geweest. *Prijs: € 21,95. NU: Van Stockum prijs: € 7,90. (op=op)*

De grote reis van prins Soeparto – Haryo Raden Mas Soerjosoeparto. Dit boek gaat over de bijzondere reis van prins Soeparto, die medio juni 1913 met het schip Wilis van de

Rotterdamsche Lloyd uit Java vertrok om in Holland, in Leiden te gaan studeren. De schrijver is de prins zelf, die in feite een stuk van

zijn autobiografie schrijft. Na zijn terugkeer in Java in 1916, zou hij vorst worden van het Midden-Javaanse rijk Mangkoenegaran. In dit boek beschrijft hij uitvoerig zijn reis naar Holland. Aandachtig en met veel gevoel beschreven, zodat de lezer het bijna voor zijn ogen ziet gebeuren. Een uniek reisverhaal, dat een bijzondere aanvulling is op de vele beschreven verhalen van reizigers die juist Oostwaarts gingen. *Rijs: € 27,50. NU: Van Stockum prijs: € 7,90. (op=op)*

Bijna vernietigd – drie generaties Jappentijd – Claudia Biegel. "Toen ik zo oud was als jij, moest ik het kamp in. Toen was mijn jeugd voorbij". Dit boek is gebaseerd op het oorlogsdagboek van Elleke Rosendaal. Ze

beschrijft hierin haar jaren in het Tjideng-kamp in Batavia. Van een levenslustige puber zien we haar veranderen in een cynische jongvolwassene, die haar geloof in de mensheid langzaam maar zeker totaal verliest. Haar dochter groeit op met een moeder die wanhopig probeert van iedere na-oorlogse dag een feest te maken. Als de lat zo hoog ligt, kan de ontgoocheling niet uitblijven. Elleke's kampervaringen zijn niet alleen bepalend voor haar eigen leven, maar ook voor haar dochter en voor haar kleindochter. Oorlogstrauma's werken vrijwel altijd door naar de volgende generaties. *Prijs: € 22,50*

De Ring van Marsini – zomaar een Indische familie – Saskia Rossi. De geschiedenis van de familie Jeekel tijdens de Japanse bezetting en Bersiap is er een van

geweld en ontberingen. Maar de ervaringen van de familie staan niet op zich. Alle Indische families zullen hetzelfde verhaal vertellen. Belangrijk is dat het verhaal verder verteld wordt. Dat ook de volgende generaties zullen weten wat er destijds gebeurde in het voormalige Nederlands-Indië. Dat kinderen dit op de school zullen leren wat er binnen en buiten de Japanse concentratiekampen plaatsvond. Wat er gebeurde op de helleschepen en na de overgave van Japan in steden als Surabaya. Het is geen prettig verhaal, maar het is wél gebeurd.

En het is niet gering. Dus aandacht voor dit stuk vaderlandse geschiedenis is zeker op zijn plaats. Dit boek zal daar een bijdrage aan leveren.

Selamat makan (800 'Blauwe Hap' recepten uit de kombuis van de Marine) – Wouter Rademakers. Herziene en geactualiseerde editie. De auteur diende zelf decennia lang bij de Koninklijke Marine en heeft dankzij zijn voorliefde voor de Indische en Indonesische keuken dit unieke receptenboek samengesteld. Selamat Makan is het resultaat van 35 jaar verzamelen. Na de soevereiniteits-overdracht

is elke woensdag bij de Marine in zwang gebleven om aandacht te schenken aan de lekkerste Indo-

nesische gerechten. Een prachtig geïllustreerd standaardwerk van een van de mooiste Marine

tradities, compleet met ingrediëntenlijsten, kooktips en volledige woorden- en uitdrukkingenlijst en een uitgebreid register. Een onmisbaar boek voor de liefhebber van de Indonesische keuken. Prijs: € 27,95.

De in deze rubriek besproken boeken, CD's en DVD's zijn verkrijgbaar bij de Internet Boekhandel Van Stockum in Den Haag of bij de erkende boekwinkel, tenzij anders vermeld

www.vanstockum.nl

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië

Neem eens een kijkje in de **uitgebreide boekenwinkel** van Historiek.net:

<https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>

Dick Büchel van Steenbergen (99) overleden

Door: MARIE-THÉRÈSE ROOSENDAAL

Dick Büchel van Steenbergen, de man die de atoombom van Nagasaki overleefde, is op 11 juli 2019, op 99-jarige leeftijd overleden. Op 12 juni vertelde hij nog in onze krant, naar aanleiding van het boek dat over hem verscheen, dat hij voelde dat hij niet lang meer had. "Dit is mijn laatste interview. Het is op, maar mijn leven was mooi".

De oud KNIL-soldaat, geboren in Nederlands-Indië, zat in Nagasaki in kamp Fukuoka 14 B toen op 9 augustus 1945 de atoombom viel. Hij was dankbaar voor die verwoestende bom, bijgenaamd Fat Man. Dick Büchel van Steenbergen bouwde daarna in Waalre een mooi leven op en genoot van zijn gezin.

Gregor Vincent, die zijn verhaal optekende in het boek 'De man die Nagasaki overleefde', heeft het als een voorrecht ervaren hem van zo dichtbij te hebben meegemaakt. "Dick blijft mijn held. Een veerkrachtig hoopvol, optimistisch man. Hij wist precies hoe je met de druk van het leven om moest gaan. Ik ga hem enorm missen".

Interview uit de Telegraaf van 12 juni jl.

Allesverblindend was de lichtflits op 9 augustus 1945 en daarop volgde een apocalyptisch tafereel. Vuurballen van duizend graden, een gloeiendhete luchtgolf, wolken van as en stof. En daarna ging alles op zwart. Dick Büchel van Steenbergen (98) maakte het

mee. Hij overleefde de atoombom van Nagasaki.

Vraag hem naar die verschrikking en het antwoord is onverwacht. Dankbaar is hij voor de atoombom die de bijnaam Fat Man droeg. "Die bom was mijn redding. Fat Man heeft de oorlog beëindigd en mij bevrijd".

Hij vertelde zijn verhaal aan Gregor Vincent, die het optekende in het boek *De man die Nagasaki overleefde*. Dit wordt morgen aangeboden aan de Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht, Hans van Griensven. De auteur heeft er twee jaar aan gewerkt. Vincent: "Ik heb de geschiedenis minutieus nageplozen en zocht Dick elke week op. Telkens vertelde hij meer over zijn belevenissen en gevoelens. Dick is een moedig,

veerkrachtig en optimistisch man! Bewonderenswaardig”.

Moordzuchtig

Oud-KNIL-soldaat Büchel van Steenbergen, geboren in voormalig Nederlands-Indië, is blij met het boek. “Eindelijk! Voor onze geschiedenis was in Nederland weinig oor. Na de oorlog ging het hier over de hongerwinter en de Duitsers die burgers dood schoten.

Ik zweeg. Ook tegen mijn kinderen. Ook als ze ernaar vroegen. Dit was een afgesloten geschiedenis. Maar ik vond die Duitsers veel minder wreed dan de moordzuchtige Japanners. Zij regen krijgsgevangenen aan hun bajonet, wat helse pijnen opleverde. Ze holden ons uit met wredeheden. Gaven lijfstraffen met bamboestokken en laarzen”.

"Ik heb nooit ergens last van gehad"

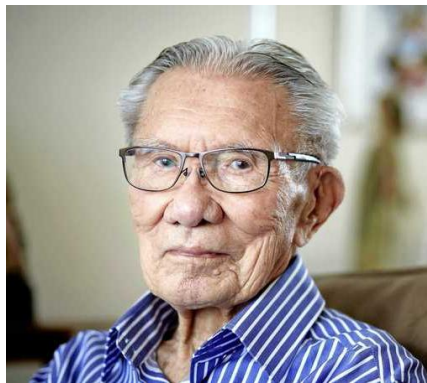
Als krijgsgevangene overleefde hij zes jappenkampen en twee helse tochten over zee. Uiteindelijk werd hij als dwangarbeider te werk gesteld op de Mitsubishi-scheepswerf in Nagasaki. Loeizwaar werk. Zijn intelligente ogen flakkeren trots op, als wij zeggen dat hij een sterk man moet zijn geweest. Het is zijn levenshouding. “Tegenover de Japanners mocht je nooit je zwakte tonen. Dan tekende je je doodvonnis. Ook als je tegen hun regels in ging, ging je eraan”.

Ondervoed

De doodsangst was een constante, Dick moest toezien hoe zijn maten werden omgebracht of door uitputting het loodje legden.

De dwangarbeiders waren zwaar ondervoed. En vel over been. Dysenterie heerste, de diarree liep als water door zijn enige broek. Het dagelijkse schepje rijst at hij korreltje voor korreltje, omdat dat hem de illusie van een volle maag gaf. “Maar het allerergste vond ik de snijdende kou, en dan met al dat ijzer op de bouw. Wij droegen alleen wat hele dunne, versleten vodden, maar ik heb nooit longontsteking gehad. Toen niet!” Een glimlach: “Toen ik een paar jaar geleden met mijn drie dochters, terug ging naar Nagasaki, vreemd genoeg wel”.

"Mijn leven was mooi, dat ene hoort er gewoon bij"

Dick Büchel van Steenbergen: "Tegenover de Japanners mocht je nooit je zwakte tonen. Dan tekende je je doodvonnis". Foto: ©ANP

Van het beruchte Kamp Fukuoka 14B is niets meer over. “De barakken waren er niet meer. Van het bestuur van Mitsubishi mocht ik het terrein niet op, terwijl de Nederlandse ambassadeur en de burgemeester van Nagasaki positief hadden geadviseerd”. Hij trok zich niets aan van de beveiliging en liep door. „En al was er niets meer, ik voelde het wel”.

Augustus 1945. Fat Man kwam 1500 meter van Kamp Fukuoka neer en vaagde de stad weg, 40.000 Japanners vonden direct de dood. Talloze slachtoffers hadden brandwonden en verlies van het gezichtsvermogen. Rottende lijken zorgden voor een overweldigende stank. Zij aan zij met de inwoners haalden Dick Büchel en de andere dwangarbeiders die het hadden overleefd, de lijken onder het puin vandaan. Half verpulverde en verkoolde lijken, die uit elkaar vielen, met ledematen die los lieten.

Het verbaasde Dick Büchel dat één bom dit kon aanrichten. „Later hoorden we pas dat het een atoombom was”. Over de gevolgen die de radioactieve straling waaraan hij had blootgestaan, jaren later nog kon hebben, wist hij ook niets. “Ik heb nooit ergens last van gehad”. De atoombom had voor hem een andere, prettige bijwerking. “Japan beseft dat de strijd verloren was en capituleerde. De wereldoorlog was voorbij”.

99 jaar

“Dit is mijn laatste interview”. Een simpel handgebaar en een glimlach: “Het is op. Elk mens weet dat hij doodgaat en je hebt maar één leven. Het mijne was mooi, met mijn vrouw en onze kinderen. Dat ene hoofdstuk hoort er gewoon bij. Maar mijn boek is bijna dicht”. (Bron: Telegraaf)

Maandag 17 juni is Dick Büchel 99 jaar te worden.

Wij wensen zijn familie, vrienden en oud-kameraden veel sterkte toe.

Verras uw familielid, vriend(in), kennis, collega met een **GRATIS ABONNEMENT OP NICC MAGAZINE**
info@indisch-centrum-denhaag.nl

Recept

Ik herinner mij nog altijd de vele zondagen dat mijn vader iets bijzonders maakte.

Indische andijvie noemde hij dat. Als ik er aan denk zie ik nog voor mij hoeveel aandacht en liefde hij in die groenteschotel legde. Het was altijd een traktatie. Graag wil ik hier dit recept (voor zover ik het mij kan herinneren) met mijn lezers delen. Hans Vogelsang.

Ingrediënten:

300 gram runderpoulet, 300 gram spekklappen, 2000 gram andijvie, 4 grote uien, 4 tenen knoflook, 2 rode lomboks, 1 blikje gesneden bamboe-shoots, 2 pakjes droge nasi goreng mix, 1/2 blokje trassi, 1 eetl. sambal badjak, 1 theel. laos, 1 theel. ketoembar, 1 theel. djahé (of stukje verse gemalen gember), 1 bouillonblokje, 1/3 blok santen, 3 eetl. ketjap manis, sap van 1 citroen, 1 eetl. gula djawa (of bruine suiker), 1 theel. zout, olie om in het bakken.

Bereiding:

Snijd en was de andijvie (kant-en-klaar gesneden bij de super mag ook, maar doe er dan een scheutje water bij). Snipper de uien (niet te fijn) en hak of pers

de knoflooktenen. Snijd de lomboks in ringetjes. Verhit in een grote braadpan wat olie en bak hierin het runderpoulet flink aan en dan een flinke scheut water met een bouillonblokje erbij en sudder het poulet hierin ca. anderhalf uur. Halverwege deze tijd de in blokjes gesneden spekklappen erbij doen, even opnieuw aan de kook en de rest van de tijd laten sudderen. Fruit in een andere pan de uien de uien en

lombokringetjes. Zodra ze glazig worden, de nasi goreng mix, de sambal, laos, ketoembar, djahé en verkruimelde trassi erbij doen en even goed mengen. 1 dl. water en de santen erbij en laat op laag vuur ca. vijf minuten doorgaren. Als het toch te droog is, nog een scheutje water erbij.

Als het vlees zijn 1,5 uur gaartijd heeft gehad, ketjap en gula djawa

Indische andijvie

erbij doen en het zout. Doe dan de gefruite uienmassa erbij en meng goed. Intussen heeft u de andijvie gekookt en laat u uitlekken in een vergiet. Na een tijdje drukte mijn vader er altijd met een klein deksel of de bodem van een steelpan nog het overtollige vocht uit (ik zie het hem nog doen). Dan komt het moment dat u de andijvie bij de inhoud van de grote braadpan voegt, de gesneden bamboe-shoots (met vocht) en het sap van een citroen erbij doen en heel goed mengen.

Heerlijk met witte rijst en wat atjar ketimoen. Uw maaltijd heeft verder niets nodig.

Ik weet dat de hoeveelheid die uiteindelijk in uw braadpan ligt eigenlijk teveel is. Maar mijn vader deed dat vroeger met opzet, want wat er overbleef, aten we de volgende dag koud (of warm) op een boterham. HEERLIJK....! Echt een aanrader.

Selamat makan.

Naast de **straatnamen** 'vroeger en nu' van **Batavia / Jakarta**
<https://indearchipel.com/2017/05/24/straatnamen-batavia-jakarta/>
heeft "In De Archipel" ook de straatnamen van **Medan** online staan
<https://indearchipel.com/2017/09/07/straatnamen-medan/>

Alsmede de straatnamen van **Semarang**
<https://indearchipel.com/2018/01/29/straatnamen-semarang/#more-23257>

En nu ook de straatnamen van **Surabaya**
<https://indearchipel.com/2018/07/31/straatnamen-surabaya/>

Wel eens gedacht aan adverteren in NICC Magazine?
Uw product of dienst wordt door minstens 100.000 mensen opgemerkt.
Hoe dit kan? Vraag vrijblijvend onze advertentieflyer aan met uitleg en tarieven
info@indisch-centrum-den Haag.nl

Column

Waarom schrijft iemand een column?

Door: Jan Tomasowa

Qui plume a, guerre a: "Een pen vasthouden is ten strijde trekken!" (Voltaire).

Er zijn diverse soorten columns: persoonlijke columns, maatschappelijke columns, overpeinzingen, commentaren, of over politiek, cultuur en religie.

En natuurlijk zijn er altijd goede en slechte columns, daarover heeft iedereen een eigen mening.

Ik vind een column goed als de schrijver zijn lezers prikkelt en na laat denken over heersende normen en waarden en als hij taboes ter discussie wil stellen en heilige huisjes omver durft te werpen. Het is belangrijk dat columnisten leiders die streven naar macht en invloed kritisch volgen. De columnist hoeft het niet altijd met zijn lezers eens te zijn. Populariteit is voor mij geen criterium voor het schrijven van goede beschouwingen. Ik bewonder columnisten die ingewikkelde zaken op simpele wijze kunnen uitleggen.

In Nederland zijn een aantal heel goede columnisten. Paul Scheffer, hoogleraar Europese Studie, schrijft al jarenlang columns over de multiculturele samenleving en over de verzorgingsstaat.

Gestimuleerd door een bewaker in de gevangenis, begon de Turks-Nederlandse columnist Özcan Akyol romans te lezen. In zijn cel zat hij bijna dag en nacht boeken te lezen. Na zijn vrijlating begon hij met het schrijven van columns. Hij spaarde daarin zichzelf en de Turkse bevolking niet en nam ook geen blad voor zijn mond. Özcan is nu uitgegroeid tot een van de bekendste columnisten in Nederland. Hij schrijft voor de VPRO gids en Nieuw Revue en treedt regelmatig op bij de talkshow De Wereld Draait Door.

Ook belangrijke columnisten zoals Sylvain Ephimenenco (Trouw) en Tom-Jan Meeus (NRC) schoppen regelmatig heilige huisjes omver en analyseren vaak op scherpzinnig wijze maatschappelijke ontwikkelingen. Ik lees ook met veel interesse de columns van Ubru Umar in het blad Metro. Met haar vlijmscherpe pen schrijft zij net zoals Özcan Akyol ook over ontwikkelingen binnen de Turkse gemeenschap in Nederland. Deze columnisten inspireren mij om niet alleen over positieve zaken binnen onze Molukse gemeenschap maar ook om over misverstanden binnen de Molukse samenleving te schrijven.

In de Molukse gemeenschap worden belangrijke problemen lang niet altijd hardop benoemd en daarom niet echt aangepakt.

Dat ik in mijn columns en in mijn romans ook over wantoestanden binnen de Molukse gemeenschap schrijf betekent niet dat ik de vijand ben van het Moluks volk. Ik hou van de vele Molukkers met wie ik vele jaren nauw heb samengewerkt. En daarom werk ik mee bij het oplossen van de problemen binnen onze populatie. Niet alleen praten en schrijven maar samen met de Molukse bevolking werken aan de concrete verbetering van de leefsituatie van de mensen aan de basis van de Molukse samenleving. Met het motto 'Think global Act local' heb ik onder andere als opbouwwerker, projectcoördinator, trainer of als vrijwilliger gewerkt in onder andere de woonwijken in Lunteren, Barneveld, Eerbeek, Middelburg.

Bij Universitas Pattimura op Ambon werkte ik als coördinator van het lasproject en als docent. In 1978 werkten mijn vrouw Dolly Hitipeuw en ik jarenlang als maatschappelijk werkster en opbouw-

werker bij de Molukse stichting Ina Ama te Lunteren. In 2019, ruim 41 jaar later, werken wij reeds enkele jaren als vrijwilliger met het bestuur en vrijwilligers van Ana Upu, de opvolger van Ina Ama. Dit jaar trainen we, in opdracht van het Nederlands Openluchtmuseum en op verzoek van stichting Ana Upu Molukse en Nederlandse vrijwilligers en de vaste medewerkers van de Molukse Barak.

Na het lezen van Paul Scheffers columns over de Nederlandse verzorgingsstaat moest ik plotseling denken aan die Molukkers die zich jarenlang in hun jonge jaren fel keerden tegen de Nederlandse samenleving en overheid.

En tegelijkertijd dankzij diezelfde Nederlandse verzorgingsstaat leven sommigen van hen langer van een uitkering dan van een inkomen uit betaalde arbeid. Kortom ze hebben weinig gewerkt maar ontvangen wel jarenlang een uitkering van de Sociale Dienst of van een andere uitkeringsinstantie. Op de Molukken stelden mensen mij vol verbazing vragen als: "Hoe is het mogelijk dat Molukkers in Nederland met hun rechterhand de Nederlandse regering een klap geven en met hun linkerhand geld vragen van dezelfde overheid? Hebben Molukkers, die nauwelijks gestudeerd en gewerkt hebben en weinig belasting hebben betaald van de Nederlandse regering, toch recht op een staatspensioen (AOW)? Jullie wonen in Nederland in een luilekkerland".

Molukkers en Nederlanders delen een geschiedenis van meer dan 420 jaar, ik zeg het nog maar een keer. En ik hoop dat de Molukse jongere van nu behoefte heeft aan kritische en openhartige analyses over deze gedeelde

historie, maar ook wil nadenken over de toekomstige ontwikkeling van het Molukse volk. Het is in dat geval belangrijk om met *andersdenkenden op kritische wijze* het debat te durven voeren.

Als je als columnist je lezers niet durft te prikkelen en geen heilige huisjes omver durft te schoppen, geen kritische vragen durft te stellen over het bestaansrecht van de RMS-regering, zwijgt over de discriminatie van Molukse homofielen en lesbiennes door de kerk. Als je niet schrijft over de Nederlandse getraumatiseerde slachtoffers van de gijzelingen: Waarom schrijf je dan een column?

De Britse dramaturg Edward Bulwer-Lytton schrijft dat: "De pen machtiger is dan het zwaard." De Franse verlichtingsfilosoof Voltaire sprak ooit de ware woorden: "Qui plume a, querre a. Ofwel: " Een pen vast houden is ten strijde trekken!" En niet om het een of andere, deze woorden van Voltaire heb ik altijd naast mijn computer liggen.

Contact.

Jan Tomasowa heeft onder andere een trilogie geschreven over 200 jaar geschiedenis van het Molukse geslacht Radja Da Costa Makakea Poeta, gevolgd door het essay 'Molukse overpeinzingen'.

Wilt u meer weten over zijn boeken, columns en essay of hem uitnodigen om bij een gelegenheid zijn verhalen op zeer persoonlijke wijze te komen vertellen en/of zijn boeken en essay te presenteren en/of signeren?

Schroom niet contact op te nemen met de auteur.

E-mail:

jobtrainingconsultancy@hotmail.com

Telefoonnummer: 06-41005938

5000 Kamptekeningen uit Nederlands-Indië

In "Het Geheugen Van Nederland" van het Nationaal Archief bevinden zich bijna 5000 tekeningen, gemaakt door gevangenen in de Japanse concentratiekampen in voormalig Nederlands-Indië.

De tekeningen staan op 247 pagina's en bevatten 20 afbeeldingen per pagina.

De LINK naar deze kamptekeningen op de website van Het Nationaal Archief vindt u [HIER](#).

Glass & Gamelan

Een muzikale ontmoeting tussen Oost en West

Philip Glass (1937) is een gevierd Amerikaanse componist. Zijn muziek wordt gerekend tot de 'Minimal Music', hoewel hij zelf liever de term 'Theatermuziek' gebruikt.

Gamelan is een traditionele muziekstijl in Indonesië en is de benaming voor een grote verzameling koperen klankinstrumenten en gongs.

Xavier Boot (1958) begon op zevenjarige leeftijd met piano-

lessen bij de plaatselijke muziekschool, waar al gauw bleek dat hij een uitzonderlijk talent bezat. Inmiddels heeft hij diverse nationale en internationale prijzen gewonnen en in binnen- en buitenland talloze concerten gegeven.

Boot speelt onder andere muziek van Glass en hij speelde in 2017 als 'friend' mee met Philip Glass & Friends in De Melkweg in Amsterdam.

Sinta Wullur (1958) is een Indonesisch-Nederlandse componist en musicus, gespecialiseerd op Gamelan muziek. Zij heeft diverse stukken gecomponeerd met invloeden van de Gamelan, die eveneens te typeren zijn als 'minimal Music'. Wullur combineert

Oosterse en Westerse muziek in haar composities en heeft de chromatische gamelan ontwikkeld, waar ze veel succes mee oogstte op het Holland Festival, Minimal Music Festival en op festivals in vele andere landen. Sinta Wullur bespeelt tijdens het concert met friends de gamelan.

Bij het concert **Glass & Gamelan** komen verschillende muziekstijlen samen. De muziek van Philip Glass, uitgevoerd op piano en gamelan (onder andere Opening, Mad Rush), Minimal Music van Sinta Wullur op gamelan en piano: Philip Glass Ron Bali Beach en Samudra.

Xavier Boot speelt naast werken van Glass ook eigen composities: Floating Fields en Prolonged Reflection.

Glass & Gamelan is een unieke muzikale ontmoeting tussen Oosterse en Westerse muziek, tussen een Young professional en een ervaren musicus, tussen piano en gamelan. Laat u aangenaam verrassen.

Hert concert is op **zondag 28 juli 2019 om 16.00 uur** in het Gamelanhuis (Veemkade 578, 1019 BL in Amsterdam) en duurt ca. 90 minuten (zondert pauze).

De organisatie is in handen van Cor Knoester / Hommage Philip Glass, in samenwerking met het

gamelanhuis. De prijs van een ticket bedraagt € 15,00 (inclusief een drankje) en is te bestellen via

Eventbrite:

<https://www.eventbrite.nl/e/tickets-glass-gamelan-61342448916#tickets>.

Programma 'Glass & Gamelan'

1. Metamorphosis 2 (Glass)
Piano + gamelan
2. Einstein on the beach (Glass)
project gamelan en vocaal ensemble o.l.v. Sinta Wullur
  - a) Knee Play 1
  - b) Train

- c) Trial 1
- d) Knee Play 4 (piano + zang)
- e) Night Train (gamelan, zang en orgelpartij)

3. Opening (Glass) - Xavier Boot
Piano solo

4. Samudra – Sinta Wullur
Piano - Monique Copper
Zang – Sinta Wullur

5. Floating fields – Xavier Boot
Piano solo

6. Prolongued reflection – Xavier Boot
Piano solo

7. Mad Rush (Glass)
Piano + gamelan
Organisatie: Cor Knoester / Hommage Philip Glass

Zesde editie Indisch Golftoernooi Melati

Op zaterdag 3 Augustus wordt voor de zesde keer het Indisch Golftoernooi Melati georganiseerd, wederom op de golfcourse van Lelystad.

Zo als bekend staat het toernooi alleen open voor golfers met Indische roots; dat houdt in: geboren in Nederlands-Indië / Indonesië; werkzaam geweest in de Gordel van Smaragd of waarvan minstens een van de ouders daar zijn / haar roots heeft gehad. Partners van deelnemers zijn ook welkom om mee te spelen. Niet golfende partners zijn uiteraard ook van harte welkom om deel te nemen aan het Indisch buffet na afloop van het golftoernooi.

Programma:

10.30 uur ontvangst deelnemers met koffie / thee en iets lekkers en informatie kaartinvulling & afhandeling.

De spelvorm is stableford en spelers dienen in het bezit te zijn van een handicap. Gespeeld wordt met maximale hcp. van 36.

11.30 uur spelers vertrekken naar hun starthole voor een 18 holes wedstrijd met shotgun start d.w.z. alle deelnemers starten tegelijk om 12.00 uur.

16.30 – 18.00 uur omkleden / borrelen.

18.00 uur aanvang van het Indisch buffet.

Kosten deelname:

€ 55,- voor greenfee & ontvangst plus (!) een nieuwe golfbal; in te leveren bij inschrijving op de dag zelf. De ingezamelde ballen worden een prijs voor een van de deelnemers, waarmee een leuke traditie wordt voortgezet.

€ 22,- voor Indisch buffet golfers en € 24,- voor de niet golfende partners. Consumpties zijn voor eigen rekening.

Handicarts: voor de houders van een zogenaamd handicartbewijs is deze € 10,- per handicar.

Reserveren is noodzakelijk en kan bij inschrijving worden doorgegeven.

Voorspelen: tegen een speciaal tarief van € 27,50 p.p. is het mogelijk vanaf nu een ronde van 18 holes te spelen.

Bijzonderheden: in de baan bevindt zich een "vast" toilet; deze is het best te bereiken VOOR het afslaan van hole 4 of VOOR het afslaan van hole 14.

Website golfbaan: www.qcflevoland.nl. Cateraar is Mari Rasa: www.marirasa.nl

OPGELET: Uw handicap bij de inschrijving doorgeven s.v.p.!

Inschrijving is pas definitief na betaling (!) en deze dient voor 20 Juli voldaan te zijn op rekening **NL61 RABO 036 2815 429** t.n.v. W.A.D.Hooghwinkel met vermelding van: **Melati 2019**. Afzegging / annulering na 20 Juli leidt niet tot restitutie.

Aanmelding via wadhoghwinkel@chello.nl en vergeet niet hcp. vermelding en evt. gebruik handicar.

Indopedia, Indische Encyclopedie / Bibliotheek / Indisch erfgoed / naslagwerk over voormalig Nederlands-Indië. <https://www.indopedia.nl/>

Doorlink-website naar veel Indische en Indisch gerelateerde websites, blogs, personen en onderwerpen. <https://linkenindisch4ever.wordpress.com/>

Website over online **geschiedenis** van/voor Indische Nederlanders. <http://www.indischhistorisch.nl>

Organisaties die **archieven** bezitten over de **oorlog in Indië, de Bersiap en dekolonisatie**. <https://www.tweedewereldoorlog.nl/bronnen/archieven/indisch-erfgoed>

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië in de **boekenwinkel van Historiek.net**. <https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>

Veel informatie over **schoollespakketten** over voormalig Nederlands-Indië. www.gastdocenten.com

Een ware schat aan foto's in kleur op **Monochrome Specter** uit de Tweede Wereldoorlog in ZO-Azië. blog.livedoor.jp/irootoko_jr/

Het **Indisch Herinneringscentrum** Sophiahof, Den Haag www.indischherinneringscentrum.nl

Moluks Historisch Museum [M.H.M.] Sophiahof, Den Haag <http://www.museum-maluku.nl/>

Indisch/Moluks **Museum Sophiahof** in Den Haag. <https://www.museumsophiahof.nl/>

Culturele website voor **Chinese en Chinees-Indische** gemeenschap. <https://www.inisiatip.nl>

Informatieve website over de beruchte **moord op Chinezen** in 1740 in Indië. <http://home.iae.nl/users/arcengel/NedIndie/chinezen.htm>

Stichting die ijvert voor erkenning en betaling van **Japane Ereschulden** door Japan aan WO II slachtoffers <http://www.japane-ereschulden.nl/>

Toonaangevend **Indisch maandblad** (glossy). <http://www.moesson.nl/>

Wie (her)kent deze foto's? Website van het **Tropenmuseum**. <http://www.fotozoektfamilie.nl/>

Mede-organisator **Themazondagen** op Bronbeek: www.indischerfgoed.nl

Non-profit **online museum** in de Verenigde Staten van Amerika, <http://www.eastindiesmuseum.com>

Website over **Nederlandse militairen** in Indië 1946-1949. <http://www.indiegangers.nl/>

Stichting voor en door de **Molukse** gemeenschap: www.muhabbat.nl

Indisch Familie Archief <http://www.indischfamiliearchief.nl/>

Actuele items en achtergrondartikelen van de **Nederlandse Krijgsmacht**. <https://www.nederlandsekrijgsmacht.nl/index.php/nieuws/>

De **Jeugdwebsite** van de Oorlogsgraven Stichting (Ned.-Indië). <http://www.eenlevenverloren.nl/index.php?go=home.personen@pagenr=1>

Een digitaal **Indisch Museum**, <https://indischmuseum.wordpress.com>

Informatie over de **Nationale Indië-Herdenking** op 15 aug. www.indieherdenking.nl

Website voor **genealogisch onderzoek** http://www.stamboomforum.nl/subfora/127/2/21753/0/bronnen_voor_familieonderzoek_nederlands_indie

Grote verzameling **Facebook pagina's** over alles wat te maken heeft het Nederlands-Indië en het Indisch erfgoed. <https://www.facebook.com/pages/?cat=eqory=top>

Info over boeken, artikelen, TV- en radiodocumentaires plus LINKS over de Pakan-Baroe Spoorweg. <http://pakanbaroe.my-free.website/>

Alle bandjes, foto's en verdere info over **Indorock**. <http://indorock.home.xs4a.nl>

Taman Indonesia, Het leukste kleine Indonesische dierenpark in Nederland. <http://www.taman-indonesia.nl>

Jeugdbieb, erg leuke en informatieve website. <http://www.jeugdbieb.nl>

Koorenhuis - Den Haag, allerlei cursussen en workshops voor muziek, dans, kunst en theater. <http://www.koorenhuis.nl>

Weblog "Indische Jeugd-letteren" Blog van Marjorie van Putten: <http://indischejeugdletteren.wordpress.com/over-mij/>

Website **Indische Jeugdboeken**, compleet met een bestellink. <http://www.antiquariaat-anna.nl/boek/kameleonboeken>

Theatervoorstellingen - Een informatieve website met heel veel voorstellingen, overal in Nederland en voor iedere leeftijd. <http://www.kindertheater.nl/>

Op zoek naar een **muziekoptreden** bij uw kumpulan? <http://www.kwekel-evenementen.nl/indische-artiesten.htm>

Kunstbende, Een grote landelijke organisatie met afdelingen in alle provincies voor iedereen van 13 tot en met 18 jaar. <http://www.kunstbende.nl>

Een **Indische startpagina voor de jeugd**: <http://suara-baru-kecil.jouwpagina.nl>

Kinderboekenpraatjes. Veel boeken uitzoeken voor elke leeftijdsgroep. <http://www.kinderboekenpraatjes.nl>

Alles over **STIP Jeugdtheater**, over producties, impresariaat, enz. www.stipproducties.nl

Woonzorgcentrum voor Indische en Molukse ouderen 'Raffy'. <https://Raffyzorg.nl>

Alles wat je moet weten over **Papoea websites**. <https://Papua.startpagina.nl>

Trefpunt Azië - Informatieve website met wetenswaardigheden uit landen in ZO-Azië. <https://www.trefpuntazie.com>

Nieuws en informatie over en uit **West Papua**. <http://www.tanahku.west-papua.nl>

Online **Aziatische supermarkt**, webshop en 20 fysieke winkels. <http://www.orientalwebshop.nl/>

Indowebshop voor alles voor de keuken, huishoud, kunst, textiel, boeken, sieraden en veel meer. <http://www.indowebshop.nl/>

De Indische Agenda

LET OP! Sluitingsdatum kopij op 10 augustus 2019

T/m 18 juli 2019: MS Oranje, Koers Gewijzigd. De Oranje was het begin van een nieuw leven. Het schip was voor veel Indische Nederlanders de vrijheid, maar ook het verlaten van het geliefde Indië. "We hebben het overleefd, dat gevoel was er wel". Het schip en haar herinneringen zijn het onderwerp van een mooie tentoonstelling in het Scheepvaart Museum in Amsterdam. Tachtig jaar na haar tewaterlating op 8 december 1938 spreekt de Oranje nog steeds tot de verbeelding. De tentoonstelling is opgebouwd uit twee delen: de geschiedenis van het schip en de verhalen van de gerepatrieerden. De persoonlijke verhalen van 10 gerepatrieerden komen tot uiting, versterkt door indringende portretten die de fotograaf Jitske Schols van hen maakte. Locatie is: **Scheepvaart Museum**, Kattenburgerplein 1, 1018 KK Amsterdam. Openings-tijden: dagelijks van 9.00 tot

17.00 uur (behalve 1^e Kerstdag en Nieuwjaarsdag). Toegang: € 16,00 pp., kinderen 4 t/m 17 jr., CJP, Studenten en Cultuurkaart: € 8,00 Museumjaarkaart van toepassing. Online Tickets zijn verkrijgbaar via <https://tickets.hetscheepvaartmuseum.nl/>

T/m 17 augustus: Tabeh Sobat Een tentoonstelling rondom de militaire avonturen van Aaldert Wachtmeester op Java en op Sumatra 1946-1948. Deze expositie van kunstschilder Gerrie en journalist Melle Wachtmeester bestaat uit 12 schilderijen en briefcitaten, op basis van authen-

Vertrek uit Mariëndal, mei 1947. Schilderij door Gerrie Wachtmeester, naar een foto uit de nalatenschap van vader Aaldert.

tieke foto's en brieven van hun vader Aaldert. Aaldert Wachtmeester (1922-2007) vertrok in januari 1946 als oorlogsvrijwilliger naar Nederlands-Indië. Hij schreef honderden brieven naar zijn vrouw in Nederland. Zijn zoon en oud-journalist Melle (1950) vatte ruim 360 brieven van zijn vader uit de Indië-periode samen in een boek. Aaldert's jongste zoon en kunstschilder Gerrie (1957) schilderde 12 grote doeken op basis van de kleine zwart-witfoto's die zijn vader in de oorlog in Indië had gemaakt. Het zijn realistische schilderijen, die door hun kleur en formaat de gebeurtenissen van destijds veel indringender weergeven dan die kleine foto's. Museum Bronbeek wil op deze manier bijdragen aan de bewustwording dat foto's, brieven en andere voorwerpen in de nalatenschappen van ouders en grootouders bijna altijd zeer interessante en waardevolle informatie bevatten, die voor het nageslacht van groot belang kan zijn om inzicht te geven in de koloniale periode, de Tweede Wereldoorlog, de Bersiap en de Politionele acties in Indië. De lokatie: **Museum Bronbeek**, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem. Info: <http://museumbronbeek.nl>

T/m september 2019: Tentoonstelling 'Avontuur in Azië'. Deze tentoonstelling belicht de rol van de Vrijmetselaarsloges in de internationale handel in de 18e en 19e eeuw in Zuid-Oost Azië. Uit onderzoek van gastcurator dr. Andréa Kroon blijkt

dat vrijmetselaars hoge posities in de VOC en de handelsposten in Nederlands-Indië, India, Ceylon, Japan en China bekleedden en waren betrokken bij de internationale handel. Daarnaast lieten de loges ook een fascinerende materiële cultuur achter. Logegebouwen in Zuidoost-Azië zijn een voorbeeld van het gedeelde erfgoed van Oost en West ('shared heritage'). Een bijzonder onderdeel van de tentoonstelling is het **digitale bladerboek**: een combinatie van een traditioneel papieren boek en een hightech kennisomgeving. Bij het bladeren door het verhaal wordt de bezoeker verrast door afbeeldingen die tot leven lijken te komen, en kan hij zich via beeld, woord en geluid verdiepen in de geschiedenis van

de Vrijmetselaars broederschap. Bij de tentoonstelling verschijnt het fraai geïllustreerde **magazine 'Avontuur in Azië'**. Op 25 november geeft de gastconservator geeft een **lezing** in het Vrijmetselarij Museum. Alle praktische info is te vinden op vrijmetselarijmuseum.nl. **Locatie:** Vrijmetselaarsmuseum, Javastraat 2-b, 2585 AM, Den Haag. Openingstijden: wo. t/m zo. 12.00 - 17.00 uur. Toegang (incl. rondleiding) volw. € 7,50; tot 18

jr. € 5,00; Ooievaarspas: € 3,75; studenten (op vertoon collegekaart): € 5,00. LET OP: PIN ONLY.

T/m november 2019: Expositie Wayang Revolusi, Kunst in dienst van de vrijheid. Deze tentoonstelling laat zien hoe de Indonesische nationalistenvan hun strijd tegen de Nederlandse overheersing de traditionele wayangtheaterkunst als propaganda gebruikten. De hoofdrolspelers zijn de politici en de militairen van de twee partijen, die tegenover elkaar stonden in de onafhanke-

lijkheidsstrijd, zoals de Nederlandse Generaals Spoor en Van Mook, de Indonesische president

Sukarno en de vice-president Mohammed Hatta. De poppen zijn

gemaakt door poppenspeler en maker: Ki Ledjar Soebroto. Daarnaast komen andere vormen van het Wayangspel aan bod, zoals: Kulit, Golek, Klitik en Topeng.

Locatie: **Poppenspe(e)lmuseum**, Kerkweg 38, 8193 KL Vorchten (Gemeente Heerde). Geopend op: woensdag, zaterdag en zondag 12.00 tot 17.00 uur. Toegang: € 5,50 (volw.) en € 4,50 (3-12 jr). Info: www.poppenspelmuseum.nl

Pasar Kalender 2019

(update: 1 juli 2019)

Februari

16 t/m 24: Amsterdam <http://www.istimewa-events.nl>

Maart

3, 4: Rijswijk (ZH) www.pasarmalamrijswijk.nl

8, 9, 10: Zwolle <http://www.istimewa-events.nl>

29, 30, 31: Eindhoven <https://www.pasarstellar.nl/>

April

20, 21, 22: Rotterdam <http://www.istimewa-events.nl>

21, 22: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

Mei

5, 6: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

17, 18, 19: Roosendaal <https://www.facebook.com/maluku-night>

18, 19: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

18, 19: Sluiskil www.pasarsluiskil.nl.

23 t/m 31: Malieveld Den Haag www.tongtongfair.nl

24, 25, 26: Geleen <https://www.pasarstellar.nl/>

Juni

1, 2: Malieveld, Den Haag www.tongtongfair.nl.

8, 9, 10: Den Helder <https://www.pasarstellar.nl/>

15: Wageningen <http://www.zinzia.nl>

22, 23: Leiden <https://www.pasarstellar.nl/>

22, 23: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

28, 29, 30: Zeist <http://www.istimewa-events.nl>

Juli

7: Breda www.raffyzorg.nl

13, 14: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

24 t/m 28: Steenwijk <http://www.istimewa-events.nl>.

Augustus

10: Oost-Souburg <http://www.mae-uku.nl>

11 t/m 14: Dordrecht <http://www.istimewa-events.nl>

17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

September

6, 7, 8: Assen <http://www.istimewa-events.nl>

14, 15: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl/

20, 21, 22: Den Bosch <http://www.istimewa-events.nl>

29, 30: Maastricht <http://www.istimewa-events.nl>

Oktober

10 t/m 13: Alphen a/d Rijn <http://www.istimewa-events.nl>

26, 27: Leek <https://www.pasarstellar.nl/>

November

9, 10: Rijswijk (ZH) www.pasarmalamrijswijk.nl

December

21 dec. t/m 5 jan.: (behalve 1^e Kerstdag en Nieuwjaarsdag)

Arnhem, Burgers Zoo <http://www.istimewa-events.nl>

Ziet u nog een foutje in deze lijst of heeft u een aanvulling of een aan-/afmelding? Laat het ons weten via e-mail.

**Uw pasar aanmelden voor deze lijst? # info@indisch-centrum-denhaag.nl
ook kleine non-commerciële particuliere en verenigings pasars welkom voor vermelding in deze kalender**

1ct

MEER DAN 40 LANDEN

1ct naar vaste lijn /min

NIEUW

Meer informatie

Colofon

Maandelijks Digitaal Magazine
Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Hoofdredacteur: Hans Vogelsang

Redactie:

Han Dehne

Ron Kraft

Chinook de Deugd

Columnisten: Han Dehne, Jan Tomasowa

Correspondenten:

Silfraire Delhaye (Indisch Platform)

Jan van Wagendonk (Japanse Ereschulden)

Yvonne van Genugten (Sophiahof)

Nanneke Wigard (Sophiahof)

Albert van Prehn (Muziek, column)

Sabina de Rozario (Door Blauwe Ogen)

Armando Ello (Hoezo Indo)

Ivo Pabbruwe (New Zealand)

Vormgeving & lay-out: Hans Vogelsang

Technische realisatie & verzending:

Dennis van der Ham

<http://www.borca-online.nl/>

Verschijsning: ca. de 15^e van elke maand

Sluitingsdatum kopij en advertenties:

de 10^e van elke maand

Advertentietarieven: op aanvraag

Abonnementen NICC Magazine: GRATIS

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Postadres: Newtonstraat 660

2562 LA Den Haag - Netherlands

W: www.indisch-centrum-den Haag.nl

E: <http://indisch-centrum-den Haag.blogspot.com>

@: info@indisch-centrum-den Haag.nl

Rabobank IBAN: NL39 RABO 0129 216 836

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

BIC: RABONL2U

Overnemen van (delen van de) inhoud is toegestaan, mits met bronvermelding. ©

2019 N.I.C.C. Den Haag

MUSEUM
SOPHIAHOF
 van Indië tot nu

WIJ ZIJN GEOPEND

dinsdag t/m zondag van 11.00 tot 17.00 uur

Toegangsprijzen:

Volwassene: € 9,50.

Kind 0-4 jr.: gratis

Jeugd 5 t/m 18 jr.: € 6,50.

CJP/Veteranenpas/Ooievaarspas: € 6,50

Groepen (> 15 pers.): € 6,50 pp.

Herdenkingsymbool Melati

De Melati, de Indische jasmijn, is het herdenkingsymbool dat u onder andere kunt dragen op 15 augustus.

Prijs: per stuk : € 3,00; per 5 stuks: € 12,50; per 10 stuks: € 25,00

De prijzen zijn incl. administratie- en verzendkosten (Nederland)

Bestellen: <http://webshop.indieherdenking.nl/nl/>

SHOPDEN
BORCA ONLINE

Borca Online Service
Computer
Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

Wilt u familie, vrienden of leden van uw club of vereniging gratis abonnee maken? Gebruikt u dan dit formulier

11.7

N I C C
Magazine

e-mail adressenlijst

	NAAM	e - MAIL ADRES
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		

23		
24		
25		

Deze e-mail-adreslijst 'knippen en plakken' en versturen naar e-mail: info@indisch-centrum-den Haag.nl of printen en versturen per post (voldoende frankeren) naar: Administratie NICC Magazine # Newtonstraat 660 # 2562 LA Den Haag